

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU

ABONAMENTE: Lei 220 pe 1 an
„ 120 pe 6 luni

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 5 LEI

ANUL XLVII • Nr. 30
SAMBATA 10 SEPTEMBRIE 1938

înscrisă sub Nr. 163 Trib. Ilfov.

TELEFON: 3.30.10

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

REGELE ȘI POPORUL SĂU MAREA

(Fresca dela Mogoșoaia)

Acesta e subiectul pe care-l înfățișează fresca murală dela gara regală Mogoșoaia, operă realizată în cursul verii ce încă mai întârzie printre noi, — de pictorii Olga Greceanu și Dimitrie Știubei.

În mijloc, M. S. Regele Carol II călare, cu pelerina albă pe umeri și calul alb, ca un simbol, formează centrul lăruinos al frescei.

Două zone ușor arcuite și vertical orientate — în armonie cu expresia arhitecturală a gării — înconjoară figura maiestooasă a Sveranului. Aceste zone între care se încadrează centrul compoziției, sunt acoperite cu chipuri de locuitori reprezentând feluritele regiuni ale țării, — ce se închină Regelui, purtând pe umeri și brațe, produsele muncii lor.

Întreaga frescă e construită după principiile artei murale, al cărei rost e decorațiunea, în așa fel ca prin distribuția simetrică a diferitelor grupuri și împletirea armonioasă a liniilor, să se repete forma și linia arhitecturală a clădirii. De aci nevoia desfășurării tipurilor reprezentative ale poporului după două zone verticale, repetând verticalitatea zidurilor între cari e cuprinsă fresca.

Impresia pe care o dă privitorului contemplarea acestei opere de pictură murală este aceea de autoritate și măreție calmă, impunătoare. Din ritmica desăvârșită a atitudinilor și din neclintirea vag expresivă a chipurilor se deslușește ca un înțeles de veșnicie înfrângând vremelnicia celor pământești. Nici o violență sau contradicție între concepție și exprimare, ci numai melodioasă lunecare de planuri și linii, fără asperități și fără întrerupere.

Unitate de acțiune într-o unitate de spațiu; de aceea și obligația de a introduce o perspectivă simplă ornamentală, în locul uneia de profunzime care ar fi alterat, printr-o exagerare realistă, caracterul decorativ al opereii.

Nici un contrast în scopul obținerii de efecte coloristice ca în pictura obișnuită ci doar nuanțe de zid, cari pornind dela albul curat din centrul compoziției se închid pe măsură ce se îndreaptă spre cele două extremități ale ei, unde nuanța stâncilor se apropie de culoarea lemnului ce o încadrează.

Dimensiunile opereii, depășind cu mult proporțiile obișnuite omenești sunt menite să desăvârșească impresia de măreție. Ceea ce nu însemnează că fresca dela Mogoșoaia este pictură mărită ci o compoziție gândită în mare și realizată astfel în chip natural, ca o creație de zidărie.

Olga Greceanu și D. Știubei

Fresca dela Mogoșoaia

În toate vremurile și în orice loc, marea a izbutit să se impună sufletelor cu o putere de prezență și de sugestie, nebănuite.

Imensitatea ei, cu veșnica și neobosită frământare a valurilor s'a întipărit adânc în mințea omului primitiv, și din noaptea timpurilor până la noi impresia puternică pe care o produce a dat naștere aproape unei mistice, însuflețită de un sentiment de adorație superstițioasă, pe care nu l-a putut înfrânge răceala convingerilor raționale.

Priveliștea mării exercită asupra omului o atracție intensă. Măreția ei, simfonia sublimă de culori ce poartă pe întinsul undelor, tăina străfundurilor ascunse, perfidia ei dar și splendida-i varietate de înfățișeri, — iată o mulțime de elemente cari se contopesc și se îmbină armonios, pentru a da naștere acelui sentiment de admirație entuziastă dar și de înfiorare pe care numai spectacolul sublimului îl poate procura. Și cu drept cuvânt marci e sublimă. Calmul sufletesc, odihna spiritului privind nesfârșita întindere de ape, — ce alte satisfacții mai adănci și depline putem nădăjdui? Gândurile cele mai mari și mai pătrunzătoare precum și poezia cea mai subtilă se pot lega de amintirea mării, cu toate felurile ei farmece.

„E frumesc și poate adevărat”, scria odată Sainte-Beuve, cu prilejul lecturii unor poeme în care se exprima părerea despre originea marină a vieții. „E și frumos și adevărat”.

Ipoieza a trecut de mult, din închipirea poetică, în domeniul cercetărilor științifice. Cosmografiile cele mai fantastice nu au renunțat de a privi marea ca mediul originar al vieții.

În ea, în vastul ei cuprins, omul vede laboratorul tuturor prefacerilor mărețe și formelor superbe, în care natura cu prisosință a împodobit pământul. Ea rămâne raiul tuturor visărilor și glorioșul simbol al infinitului.

Cine oare n'a simțit cuprinzându-l un fior suprapământesc când privește marea liniștită, — oglindă măiestră, scântind în soare, — sau când turburată de cine știe ce svăcnire din abisurile ei se înalță sbuciumată, în talazuri cu spumoase creste, se luptă cu vântul, trimite împotriva lui aprige împoșcături, se prăbușește în goluri, se ridică iarăși și se sparge înfuriată dealungul țărnicurilor încremenite, rupând haină, bucăți, bucăți din ele!

Spectacolul acesta fioros dar splendid, pe care ni-l oferă marea este și va rămâne unul dintre cele mai grandioase ale naturii. Omul îl privește înfricoșat și se supune umil puterilor văzduhului și apelor, ce-l stăpânesc.

În fața mării devenim tăcuți și meditațivi.

Dimaintea nesfârșitelor întinderi de apă, dorul neantului te cuprinde. Dorul dispariției, al cufundării în extaz.

Versurile nemuritorului Eminescu răsună în auz:

Mai am un singur dor:
În liniștea sării
Să mă lăsați să mor
La marginea mării.

La marginea fermecătoarei întinderi de ape, unduirii de nesfârșit, menirea marilor mistere...

VICTOR POPESCU

EMINESCU ȘI IDEALISMUL FILOSOFIC GERMAN

de N. DAVIDESCU

III

Scriitorul care trebuie privit la noi drept, dacă nu întemeietorul, cel puțin semănătorul de posibilități viitoare, este — în această privință — Eminescu. El rămâne în scrisul românesc, produsul cel mai autentic și mai viu al idealismului filozofic german. Sensibilitatea lui, apoi lupta lui cu limba, ideologia și cultul lui față de ființa sa literară, intuiția lui mistică, sunt caractere care, pe cât îl deosebesc de înaintașii, de contemporanii și, mai ales, de imitatorii lui, pe atât îl apropie de poezia simbolistă. Nu este vorba, firește, de o apropiere în sensul vulgar și imitativ al cuvântului. Eminescu a fost un inițiator, și ca atare numai se apropie, tocmai prin diferențiere, de scriitorii mai noi, care au căutat și căută, pe cont propriu și cu mijloace proprii, un ideal similar de realizare și de artă.

Am insistat îndeajuns asupra rostului pe care idealismul filozofic l-a avut și urmează să-l aibă în mișcarea poeziei simboliste. Cugetarea aceasta, la Eminescu, alcătuiește însăși temelia personalității sale și, indiferent dacă concluziile lui despre om în raport cu semenii săi, cu femeia, cu natura și cu Dumnezeu, cele 4 mari și ireductibile izvoare de poezie, sunt doar aproximativ kantiene, doar aproximativ hegeliene, doar aproximativ schopenhauriene, drumul pe care cântărețul lui „Călin” și al „Venerii și Madonei” a ajuns să-și creeze concepția lui despre lume, rămâne riguros idealist; deosebirile dintre ei se reduc la o problemă de dozaj, în mixtură, iar nu de procedeu sau de metodă, a acelorași elemente. Mai intervine apoi și faptul că Eminescu, deși un admirabil gânditor, nu era și un filozof. Idealismul lui filozofic însă, ca parte integrantă și covârșitoare în alcătuirea ființei sale intelectuale și sufletești îl

asează hotărâtor în situația de punct de plecare al poeziei noastre simboliste; toate deosebirile dintre aspectul poeziei lui și acela al poeziei, de exemplu, unor Bacovia, Arghezi sau Ion Barbu, sunt marile atribute personale ale talentului său. Incidențele dintre el și poezia simbolistă însă, sunt în tot cazul cu mult mai importante și mai pline de urmări decât toate acele eventuale și firești deosebiri cu puțință de găsit. Concepția lui despre lume, mai întâiu, este adânc personală și se învârtește toată împrejurul ideii de relativitate a cunoașterii omenești. Inceputul ruvelei „Sărmanul Dionis”, de exemplu, ar putea fi spicuit, idee cu idee, în Hegel sau în Fichte:

„Cine știe dacă nu vede fiecare din „oameni toate cele într'un fel și numai „limba, numirea într'un fel a unui obiect, ce unul îl vede așa, altul altfel, „li unește în înțelegere. Limba? Nu! „Poate fiecare vorbă sună diferit în urechile diferiților oameni, numai în „dividul, rămânând același, o aude într'un fel”.

Și mai departe adaugă:
„Nu există nici timp, nici spațiu. Ele „sunt numai în sufletul nostru. Trecut „și viitor e în sufletul meu ca pădurea

„într'un sămbure de ghindă și infinitul „de asemenea, ca reflectarea cerului în „stelat într'un strop de rouă”.

Pasagiul acesta căruia i s'ar putea adăoga numeroase altele, caracteristic fondului eminescian de poezie și ideologiei lui, izvorăște logic din idealismul filozofic. Se poate însă găsi, începând cu cele mai de seamă bucăți ale lui, cu „Luceafărul” bunăoară sau cu „Scrisoarea întâia” și sfârșind cu altele mai puțin importante, ca „Rugăciunea unui Dac”, apropiată de budismul schopenhaurian, și mai pregnante apropieri ale acestui mare poet al nostru, de filozofia romantismului german. Să trecem însă peste aceste uși deschise fără să le mai forțăm și să mergem mai departe. Eminescu se întâlnește hotărâtor, în această privință, cu unul dintre cei mai caracteristici și mai de seamă scriitori francezi, cu un antemergător al poeziei simboliste, cu Villiers de l'Isle Adam. Similitudinea dintre ei merge până chiar și la elementul budist, cu origină schopenhauriană, intrat deopotrivă în concepția unuia și altuia. Villiers de l'Isle Adam găsește, ca și Eminescu, că natura nu este decât o serie de imagini și că aceste imagini sunt incontrolabile,

față de esența lor primordială, de către om:

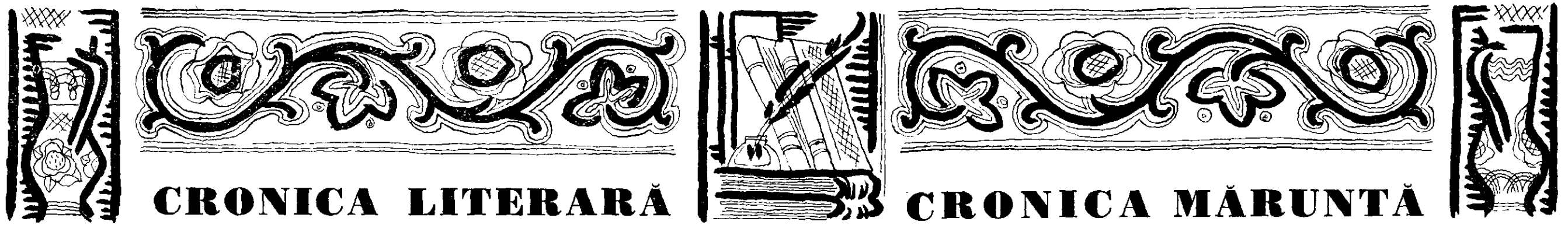
„Să vedem, prietene, spune unul din „eroii lui Villiers de l'Isle Adam, din „romanul său „Tribul de Bonhomet”, a- „buza-vei oare de drepturile de amfi- „trion până la a-mi insinua că această „buturugă bunăoară nu este materie? „— Unde vezi d-ta materie în această buturugă? răspunse el.

„Imi acoperii fața cu mâinile, în fața acestei prăbușiri de inteligentă, care-mi făcea rău. Voia să glumească cu mine... cu mine.

„— Pretinzi că nu vezi materia, îi spuseli cu uimire și că această buturugă...

„— Dar în sfârșit, este elementar, „răspunse Lenoir, care sfârșise prin a-și „fi ieșit din sărite, din pricina aerului „meu de stupiditate, și care mă privea „pieziș. Văd atribute de formă, de culoare, de polaritate, de greutate, unite. „Numesc lemn un oarecare agregat din „aceste calități. Dar ceace susține a- „ceste calități, substanța în sfârșit pe „care aceste atribute o acoperă cu vă- „lul lor, unde este ea? Intre cele două „sprincene ale d-tale și nici într-o dată

(Urmare în pag. 2-a)

CRONICA LITERARĂ

CRONICA MĂRUNTĂ

de CONSTANTIN FANTANERU

Duiiu Zamfirescu: Romanul Comăneștenilor

Ediție comentată de Mariana Rarinescu :- (Scrisul Românesc, Craiova)

Anul acesta s'a tipărit și „Anna”, ultimul volum din romanul Comăneștenilor al lui Duiiu Zamfirescu, în ediția comentată de d-na Mariana Rarinescu, din colecția „Clasicii români comentați”, publicată de „Scrisul Românesc” de la Craiova, sub îngrijirea d-lui prof. univ. N. Cartoian. Astfel cum este întocmită, ediția critică a întregii opere epice, ne mărește sentimentul de încredere în literatura clasică românească, și deopotrivă în silința cinstită a generației de astăzi de a pătrunde înaintașii și de a-i prețui. Prin colecția condusă de d-sa, d. prof. N. Cartoian a fixat normele științifice după care se cuvine să fie tipărite scrierile autorilor clasici și ediția d-nei Rarinescu este o frumoasă mărturie a acestei serioase îndrumări.

Urmărind de aproape metoda care a folosit autoarei, vom stabili trei categorii de preocupări: 1) cele privitoare la tehnica întocmirii edițiilor, 2) cele de istorie literară propriu zisă și 3) cele de analiză estetică.

Colecția „Clasicii români comentați”, și-a propus, între altele, să infățișeze publicului scrierile autorilor clasici, într-o stare cât mai apropiată de cea originală, adică de forma corespunzătoare manuscrisului, sau ediției prime, care aducea, față de manuscris, schimbările voite de autor. Această întreprindere de restaurare a textelor este absolut necesară, deoarece, dealungul diferitelor ediții ce au apărut, s'au strecurat multe abateri și greșeli cari întunecă valoarea reală a operei.

Cercetând din acest punct de vedere, textul romanului „In Războiu”, de pildă, d-na Mariana Rarinescu, a găsit în ediția popularizată de Biblioteca pentru toți, o sumă de erori, cuprinzând: omisiuni de cuvinte și de rânduri întregi, transcrieri greșite ale cuvintelor, abateri de la normele fundamentale ale firii limbii, înlocuirea arbitrară a moldovenismelor, intervențarea rândurilor în text. Îndreptările făcute cu ajutorul manuscrisului, dau o față cu mult mai credincioasă textului, luminând și unele aspecte ale creației lui Duiiu Zamfirescu. Totdeodată ne dumirim și asupra faptului că greșelile stabilite nu se datoresc numai întâmplării tipografice, ci și unor alte cauze, cum suntem îndreptățiți să credem, când vedem de exemplu, înlocuit cuvântul jidan, din „la birjarul jidan”, prin „la birjarul de pe capră”, sau întrebuintarea lui „la” în „nedumerită la înțelesul vorbelor”, în loc de „nedumerită de înțelesul vorbelor”. Fără a generaliza supoziția alterării textului printr-o conștiință intervenție iudaică, constatăm cercetând tabloul alcătuit de autoare, că edițiile anterioare s'au tipărit fără nici o dragoste de operă, cu o neglijență de neiertat în ce privește corectura și cu indiferență barbară față de valoarea artistică a scrierii. Nu s'a urmărit decât comercializarea ei, și ca atare ediția s'a tipărit grabnic, fără nici o supraveghere metodică, și de la răspândirea ei în public s'a așteptat doar câștigul material. Starea aceasta de lucruri durează în literatura noastră de multe decenii, și aceeași soartă au avut-o nu numai scrierile lui Duiiu Zamfirescu, ci și ale celorlalți scriitori clasici. Colecția pe care o conduce d. prof. N. Cartoian încearcă să instaureze o mentalitate fundamental deosebită, față de opera scriitorilor români clasici. Aceasta nu va mai fi o marfă căutată și rentabilă, pentru editorii evrei sau chiar români, necălușii de altă preocupare decât a speculării unor cărți impuse în școli prin programa analitică și prezente în conștiința publică, printr-o tradiție de cultură, mai mult sau mai puțin superficială. O cinstire nouă se dă scrisului național clasic. Întruchipând fondul permanent al sufletului românesc, și fixând piscurile de orientare ale creației autohtone, scrisul clasic este arătat publicului în puritatea sa originală, și tot odată explicat și actualizat prin înodarea isvoarelor trecutului cu spiritualitatea contemporană. Cinstirea sub toate raporturile, a autorilor pe care îi predăm în clase și îi dăm model tineretului, dovedește în cuprinsul unei culturi fragede ca a noastră, pornirea pe făgașul fecund al tradiției, unde înșelările nu mai sunt ușor posibile. Dealtimeori, principii redării textului conform manuscrisului este un principiu de cunoaștere și de cultivare totdeodată a limbii. Creația în bogăția ei de forme și de nuanțe de către popor în graiul său, limba capătă expresie scrisă numai prin scriitori, și indirect, lor le datorim cunoașterea

exactă a sufletului național. Publicarea textelor fără erori voite sau întâmplătoare, înseamnă respect pentru gândirea justă a scriitorilor și pentru expresia lor creatoare.

Considerațiile de istorie literară și de analiză estetică cuprind aproape câte 50 de pagini, în fiecare volum din cele 5 romane ale ciclului Comăneștenilor. Adunate la un loc, aceste comentarii critice ale d-nei Mariana Rarinescu ar umple prin urmare un volum întreg de peste 200 de pagini, și ar constitui credem, cel mai temeinic studiu pe care îl avem până acum, despre opera epică a lui Duiiu Zamfirescu. Autoarea îmbină cu egală îndemănare și competență cercetarea de istorie literară propriu zisă, cu analiza estetică. Sprijinându-se pe un material documentar temeinic format din scrisorile romancierului către Titu Maiorescu, și către unii membri

Duiiu Zamfirescu

ai Junimei, sau din notiările pe manuscrise, stabilește în mod remarcabil procesul de creație al ciclului „Istoria Comăneștenilor”, treptele de desprindere genetică ale fiecărui volum, ca o urmare și întregire a celui anterior, împrejurările în care a fost compus, și atitudinea lui Duiiu Zamfirescu față de fiecare parte a operei sale, lucrate într'un răstimp de 17 ani, de la 1893-1910.

Datele pe care le fixează d-na Rarinescu dealungul cercetării, sunt însoțite de numeroase comentarii critice, prilejuite de acțiunea și eroii deosebiți ai romanelor, cum este: „Tipul parvenitului în literatura noastră înainte de Tănase Scatiu”, „Mediul social din care se ridică Tănase Scatiu”, (în studiul introductiv la „Tănase Scatiu”), „Duiiu Zamfirescu și iubirea de țară” (în studiul introductiv la „In Războiu”), „Despre romanele lui Duiiu Zamfirescu în general”, (în studiul introductiv la „Anna”). Acest din urmă studiu introductiv la romanul „Anna”, a cărui recentă tipărire ne prilejuiește cronica de față, cuprinde o pătrunzătoare și valoroasă analiză estetică a operei primului mare romancier român. Punctul de plecare al analizei, este prefața autorului la ediția din 1914 a „Vieții la țară”: „Furul conducător al acestor cinci lucrări apare astăzi destul de limpede: voiam să întorc dragostea Românilor către pământul lor din valea Dunării, și, cu ei, să iau Ardealul. Cine a cetit „Îndreptări” și „Anna” a înțeles că pregăteam pe tânărul Comăneșteanu pentru acest sfârșit. Trebuia să scriu al 6-lea și cel din urmă volum... Poporul român pare că vrea să scrie el însuși această pagină. Ca patriot, mie nu-mi rămâne decât să mă închin lui și să-i dăruiesc cei doi băieți ce mi i'a dat Dumnezeu”. (Viața la țară, edit. Scrisul Românesc, Craiova, 1935, pag. 9).

Rândurile citate rezumă toate problemele închise de Duiiu Zamfirescu în romanele sale. Dragostea Românilor către pământul lor din valea Dunării, este de fapt marea problemă a claselor sociale, ridicate de intrarea societății românești în faza ei modernă. Departate stau boerii și țărani, cei ce posedă și cei ce lucrează pământul; lor li se o pune burghezia, după structura altor legi economice, care vor altera cu necesitate condițiile de viață ale vechei clase boeresti! D-na Rarinescu stabilește deci, ca temă esențială a romanului Comăneștenilor, procesul de disolvare a vechei noastre boerimi. Desigur, ideile lui Duiiu Zamfirescu desfășurate în jurul temei, nu sunt numai

cele ale unui romancier obiectiv, ci ele indică și pe teoreticianul junimist, adept al programului conservator, precum și pe un reprezentant de seamă al vechei clase boeresti. Duiiu Zamfirescu credea că dragostea de pământ, a boerilor și țărănilor susține războiul independentei și că reprezentanții acestora clase erau mcnți să ia Ardealul și celelalte provincii și să facă întregirea. Neînțelegând funcția naturală a burgheziei, și condițiile ei de creștere, romancierul o caricaturizează în tipul odios al lui Tănase Scatiu, pe care îl dă ca pe un produs bolnav al vremilor noi. Firește că sub aspectul ei istoric al capitalismului și al burgheziei naționale, problema poate fi discutată și altfel, dar Duiiu Zamfirescu nu a făcut operă de teoretician, ci de artist. El este un creator și romanele sale au o cu totul altă valoare din punct de vedere estetic, care rămâne permanent actuală și trebuie să fie asimilată în creșterea necontenită a culturii noastre. D-na Mariana Rarinescu intuiește admirabil această valoare estetică, și încheiem cronica noastră citând următoarele rânduri concludente:

„Făcând această apologie sau apărare a boerimii, — cum vrem s'o numim. — Duiiu Zamfirescu, desigur, nu s'a lăsat târât de o conștiință reacționară, așa cum a putut să apară câteodată, în aprecierile pripite ale unora din comentarii săi. „Reacționarismul” este o noțiune și un fapt din sfera politicului și anume din aceea a politicului militant. Pentru aceste fapte, Duiiu Zamfirescu a avut firește un interes, dar nu unul acut, de natură să-l târască în acțiuni și lupte politice: ci un interes de ordin cu totul general, atât cât era obligat să aibă, ca om de cultură și mai ales ca om al epocii sale. Determinantele reale ale gândirii și ale sensibilității lui creatoră erau însă altele. El construia lumea estetică. De categoria aceasta, — a esteticului, — lega toate aspectele problematice omenesti; și pe acelea ale vieții sufletești, și ale vieții morale, și chiar, în oarecare măsură, pe acelea ale vieții naționale. Ceea ce a intuit din problema boerimeii românești și ceea ce l-a îndemnat într'atâta spre ea, a fost în primul rând un orizont estetic. De viața boierimeii vedea legându-se un sens mai purificat și mai autonom al psihologiei și spiritualității românești. O vedea mai constructivă decât celelalte pătri sociale, mai armonică sufletește în fine, mai în acord cu personalismul creator al nașunii noastre. Totdeodată a simțit în boerime o formă socială mai proprie, capabilă să poarte în chip conștient, răspunderea morală a unui destin.

Cu alte cuvinte a văzut în boerime: o garanție mai mare a etnicului românesc, a spiritului de tradiție, a dragostei de pământ, a inițiativelor morale, și, în general, a înțelegerilor esențiale, capabile să aere cu hotărârea unor îndemnuri de vocație, firea și drepturile adevărate ale comunității românești”. („Anna”, studiu introductiv, pag. X).

O comemorare: „Astra”

Cultura Ardealului se îmbracă în vestimintele ei patriarhale, odată cu afirmarea noastră politică pe aceste plaiuri. Cultura și dorul de muncă spirituală au fost totdeauna neîntrecute în acest legendar ținut.

Pentru Ardeal, cultura joacă un rol decisiv. Deaceia întregul lui cuprins este un vast ogor pe care se aruncă sămânța purificatoare a culturii. Iar dela 1855, Ardealul avea să se întegreze pentru totdeauna în spiritualitatea și mesianismul culturii naționale.

Prin râvna marilor ierarhi: Andrei de Saguna și Alexandru Șuluțiu, de a înființa o asociațiune ale cărei scopuri să fie înaintarea literaturii și culturii poporului român în deosebitele ramuri, prin studiu, elaborare și tipărire de scrieri, prin premii și subvenții pentru diferitele ramuri ale științei și artei și alte deasemenea. — ce minunată concretizare cuprinde programul care s'a așezat la temelia asociației „Astra”.

„Astra” a reprezentat și reprezintă pentru Ardeal și întreaga țară o adevărată școală, un adevărat focar spiritual. Această școală care cuprinde o întreagă pedagogie a națiunii se mândrește cu peste trei sferturi de veac, de adevărată muncă națională, desinteresată și prosperă.

In aceste momente de pioasă come-

AUTORUL

„Drăcoveniilor”, domnul M. Ar. Dan epigramist duhliu și productiv va publica în toamnă un nou volum de epigrame.

LA

Bărlad, domni G. Ursu și G. Nedelea au dat la iveală o Antologie a scriitorilor din acel oraș, în care figurează, între alții: Al. Vlahuță, A. Philippide, G. Diamandy, Elena Farago, Corneliu Moldovanu, Grigore Patriciu, Victor Ion Popa.

Insoțit de scurte notițe biografice și bibliografice, volumul este deosebit de util. Am dori asemenea antologii locale pentru toate orașele noastre în care s'a desfășurat o serioasă activitate literară și socotim că ar fi necesar ca notițele ce preced materialul antologic să fie cât mai complete cu putință, pentru că este mai ușor pentru un bărlădean de pildă să cerceteze arhivele bărlădene și să infățișeze datele exacte cu privire la viața unui scriitor local, decât pentru un istoric literar străin de oraș, oricare ar fi el și de orice mijloace ar dispune.

Datele acestea, controlate cu rigurozitate ar servi drept material pentru istoria literară pe care toți o așteptăm și care întârzie, pentru că datele necesare sau lipsesc cu totul sau sunt greșite, ceea ce e și mai grav.

D. VINTILĂ HORIA

a terminat de tradus „I testimoni dela Passione” (Martorii Sfintei Pătimiri) de Giovanni Papini.

LA SIBIU

Asociația transilvană pentru literatură și cultura poporului român desfășoară aceeași neobosită activitate cu care ne-a obicinuit de mulți ani.

Domnul Horia Petra Petrescu, om de rară cultură dar și de o modeste exemplară îngrijeste de bunul mers al revistei „Transilvania” și de apariția regulată a cărților din „biblioteca populară”.

Au apărut astfel recent: „Cânturari români (No. 242) de I. Agârbiceanu, distinsul nostru colaborator.

„Poezii patriotice (No. 247) culese de Ion Breazu și Ion Chinezu.

„Din viața sfinților (No. 248) și „Fir de mălăb (No. 246), povestiri de Sabin G. Truția.

Dar despre toate aceste broșuri vom reveni.

D. IULIAN VESPER

unul dintre poeții de mare talent ai generației tinere are gata un roman ce va apare curând în editura „Fundatiilor Regale”.

Eminescu și idealismul filosofic german

(Urmare din pag. 1-a)

„parte. Vezi dar că materia în sine nu „este sensibilă, nu se pătrunde, nu se „relevă și că substanța e o ființă pur „intelectuală, a cărei lume sensibilă nu „este decât o formă vegetativă...”

„Subliniem până și coincidența relativă a expresiei. În timp ce Villiers de l'Isle Adam găsește că „substanța se află între cele două sprincene ale d-tale”, „Sărmanul Dionis” e de părere că „sub fruntea noastră e lumea”.

Spiritul trăiește să intre în stăpânire de sine, să-și realizeze adevărul său, spune Hegel și, în „Filozofia spiritului”, vol. I, adaogă:

„Ființa nemuritoare nu este aceea „care exclude pe ființa muritoare și o „depășește. Și ființa veșnică nu este nici „ea ființa care se află în afară de timp, „ci este ființa care conține timpul și „înnăuntrul căreia timpul se scurge „ca un moment subordonat”.

Eminescu, prin gura „Sărmanului Dionis”, va spune:

„Și sufletul nostru are veșnicie în „sine, dar numai bucată cu bucată. În „chipuște-ți că pe o roată mișcată în „loc s'ar lipi un fir de colb. Acest fir „va trece prin toate locurile prin care „va trece roata, învârtindu-se, dar nu „mai în șir, pe când roata, chiar în a- „ceeași clipă e în toate locurile cuprin- „se de ea”.

Eminescu, pe temeiul acestei metafizice, tot în „Sărmanul Dionis” va du-tea spune:

„Din visurile noastre vom putea zidi „castele, din cugetările noastre vom ar- „dănci mări cu mii de undoiate oglinzi, „din zilele noastre veacuri de feciere „și amor”.

Sau:

„Când plouă toate grânele cresc, „când Dumnezeu vrea, tu gândești „ceea ce gândesc îngerii...”

Sau, în sfârșit:

„Dacă nu-l ai (este vorba de Dum- „nezeu) în tine, nu există pentru tine „și în zadar îl cauți”.

Villiers de l'Isle Adam, în poemul său dramatic „Axel” va răspunde celor de mai sus, cu rânduri ca următoarele, la întâmplare luate:

„A crede nu înseamnă oare a se „proiecta pe sine în obiectul credinței „săle și a se realiza, în el, pe sine?”.

Sau:

„Fiecare din mișcările actualității tale „mișcătoare, este proiectată de tine cir- „cular și pentru deapurruri”.

Și Eminescu și Villiers de l'Isle Adam, de altfel, își întemeiază opera lor pe principiile filozofiei idealiste. Eminescu scrie „Sărmanul Dionis” pe temeiul că spațiul și timpul sunt un atribut personal, aflat în toată adâncimea și întinderea lui, în noi, permanent și izbutite, astfel, să trăiască cu eroul său, vremea romantic concepută a lui Alexandru cel Bun. „Cesara” apoi, nu este decât o minunată imagine, sau mai bine zis o serie de minunate imagini, strict personale, ale naturii văzută cu cel mai diferențiator ochiu. Villiers de l'Isle Adam își întemeiază aproape întreaga sa operă pe aceeași concepție idealistă despre lume, Dumnezeu, natură și individ.

De altă parte, atmosfera înconjurătoare din vremea formării și apariției lui Eminescu era, în traducerea ei românească și păstrându-și proporțiile până la socotirea tuturor împrejurărilor locale, similară cu aceea a dezvoltării romantismului francez și mai ales a maturității lui. Sunt cercetate și cunoscute, de altfel, legăturile acestei mișcări cu epoca noastră de renaștere de după 1848 și până la Eminescu. Aceași ideologie cu caracter fantesist, câteva ușoare formule în jurul omului, al popoarelor, un raționalism indoelnic și apoi haosul eliberării insului de obligația de a se căuta și de a se găsi, sporindu-se, în lumina unei cugetări riguroase. Eminescu strange și el, ca Baudelaire în Franța, fândeările sărite în toate părțile ale întăiei bucurii de viață a contemporanilor și predese-sorilor săi, ia tot ce găsește bun în ele, le topește în cuporul sufletului său, le distilează la flacăra filozofiei idealiste germane și, alcătuiind din imaginile, din cuvintele, din noțiunile, sau din sentimentalitatea risipită a vremii, noi asociații și disociații de idei și de simțiminte, condensează, într'o poezie unică, riguroasă, masivă, odată cu primu protest împotriva atitudinii exterioare, exclusiv decorative și fantesiste a vremii, și o concepție de artă nouă, scuturată de clopoteii zădărnici de până atunci, adânc personală și individualistă în concepția ei fundamentală. Baudelaire, în Franța, făcuse în poezia romantică același lucru și cu mijloace aproape similare de idee și de estetică.

N. DAVIDESCU

VEVERITA

(DINTR'UN CARNET)

de I. AGĂRBICEANU

Rudenă mea Ilarie intrase în pădure să taie nulele de alun pentru cercuri. Se pricepea la legatul ciubereilor, și spunea că niciodată nu-i bun alunul pentru slujba asta, că primăvara târzie, după ce a încetat să „umble mazăga”. Adică circulația sevei subțire coaje s'a împușinat, frăgezimea mlădiei a trecut, și nuiaua se poate îndoi bine, fără priemejdia de-a se rupe.

Am rămas singur, lângă fântâna cu cumpănă, în marginea pădurii. Mă pădi mireasma verdeții tinere, a ierburilor,

Primăvara au mireasmă și crengile, și vâslariii tineri, ce cresc subțire la înălțimea arborilor bătrâni. Prin coaja subțire a tinereții pătrunde ființa întregă a lor ca la copiii. Și într'un fel miroase carpinul, în altul fagul, stejarul, jugastrul, arțarul. Fiecare cu mireasma lui. Varietatea vieții e fără de margini.

Cunoașteam bine, din anii copilăriei, aceste parfumuri aspre, tari, și poate le simțeam mai mult cu amintirea deșteptată, decât prin simțul de acum, târbăcit o viață întreagă de fumul buruienii pe care n'o puteam urgiși, cu toate afuriseniile cu cari au îngrămădit-o doctorii.

Venise din sat pe jos, eu și Ilarie, și simțindu-mă ostenit, m'am lăsat pe iarba, într'o dungă. Amețit și de aerul nou, am adormit în grabă, și nu m'am trezit decât târziu, când începuse să crească umbrele.

Auzii un chiot al lui Ilarie.

„Pe mine mă caută”, mi-am zis și m'am ridicat privind spre ocoale, din câtrău venise chiotul. Îl văzui pe Ilarie cu snopul de nulele lângă el, despicând, câte una, pentru cercurile lui. Era cu spatele la mine, și în vreme ce eu mă apropiam prin iarba moale și deasă, el mă chiuu odată:

— U-hu-hu-hu!
— Treșări când i-am pus mâna pe spate.
— Da' unde-ai fost, bădiță Vasilie? Credeam că te-ai dus departe prin pădure.

— Am călătorit și mai departe, Ilarie! M'a luat un pui de somn!

— Nu-i vorba, ușor te ieși de pe picioare aici, la marginea pădurii! Pofim cercuri! Nu le mai despici până acasă. Să rămână cu mazăga întreagă până le voui folosi.

Mirosea snopul de nulele într'un cerc larg în jurul lui Ilarie.

El ședea lângă ocolul vitelor, pe pașiște. Printre grădelele vechi se aprindeau uneori, roșu, raze de soare, se mprăștiu, țâșneau sulți ascuțiți și ne săgetau în ochi.

De-odată, între nulele, drept lângă noi, se aprinse o pată mai mare, roșie. O veveriță ne privi mirată cu ochii ei de mărgele, mirosi în vânt, apoi dispăru, ca o flacăra, prin gard.

— Prinde-o dacă poți, bădiță Vasilie!

zise Ilarie zâmbind, și lăsându-și lucrul, începu să se uite la mine cu înțelesuri multe, și se porni pe răs din bun senin.

— Cum? Nu-ți mai aduci aminte? întrebă, el cu multă lumină în priviri și în față.

— Înălțai din umeri.

— Păi, veverița noastră, bădiță Vasilie. Cred că-mi veni în ajutor mireasma asta de tinerețe și frăgezime ce se răspânda din snopul de nulele.

— Veverița! Adevărat! Așa spuneam pe vremuri; prinde-o dacă poți!

— Da, o chema Florica, dar noi copiii îi ziceam Veverița. S'a depănat de-a-tunci vreme, nu giună, bădiță al meu. Și, împreună cu Ilarie, începusem să ne trezim amintirile.

Copilașea aceea, Florica, ieși numai decât din adâncurile vremii, proaspătă și sprintenă, așa cum era atunci. Era copila unui vecin al nostru, de-o vârstă cu mine și cu Ilarie. Ce părțol de copil! Era numai cât o mănășă de cânepă. Avea obraji albi ca laptele și părul roșu. Când cădea sub raze de soare, ne era frică să nu i se aprindă capul. Nici ochii'n cap nu-i stăteau bine. Erau niște ochi verzi, neastâmpărați, cari fugeau mereu, în toate părțile, și nu se opreau asupra nici unui lucru. Avea picioare subțiri, cu talpa mică și îngustă, vecinic stropite cu tină uscată. Ii-i era mereu sfâșiată, când la măneci, când la poale. Purta un șorț îngust, de-o palmă, din lână neagră. Uneori era încinsă și cu o brădic. Palmelii erau mereu nespălate. Părea că nu-i al ei obrazul acela curat, alb ca laptele, ci l-a împrumutat dela o copilă străină.

Uneori, ochii ei neodihniți se ascundeau sub genele lungi, dese și negre. Nu mai rămăneau decât o dungă de lumină. Stătea așa câteva clipe, ca și când ar pândi.

Când o vedeam așa, știam că iar pune la cale vro'o trăzneală.

Trăia mai mult prin curte, prin grădină, mai ales pe uliță, decât în casă. Cât ce creșteau merele cât alunelile, era vecinic cățărâtă prin pomi.

De-o sută de ori pe i auziam strigând pe mamă-sa, pe bunică-sa, cătrănite:

— Arză-te focul să te arză! Așteaptă numai să pun mâna pe tine.

Și pornea involburată, să o prindă. Dar vorba noastră, a copiilor:

— Prinde-o dacă poți!

S'auzia porțița izbîndu-se, și până ajungea mamă-sa aici, ea era departe, pe uliță la vale, cu o clae de flăcări în păr. Când o alerga bunică, nu se prea grăbea. Se opria din drum, se întorcea spre ea, și ducându-și o unghie murdară la un dinte, pocnea din el.

De obicei din casă se auzia plânsetul celorlalți copii, unii mai mari, alții mai mici ca Florica. Plângeau de răul ei. Li trăgea de ureche să le-o smulgă, îi trăgea de păr, uneori le ardea pe neașteptate câte-o palmă. Le lua din mână bucată de mămăligă sau de pită, și țâșnea în curte îmbucând cu lăcomie și alergând.

— Asta nu-i sămânță de-a noastră, tu muere! zicea uneori amărât bărbatul. Trebuie că te-ai greșit cu vr'un cărturar.

Femeia scuipa și se mânia; se apuca să-l spele pe om.

Eu cu Ilarie ne uitam prin gard și admiram pe Florica, ajunsă la adăpost.

Uneori cei mari puneau din vreme mâna pe ea, dar rămăneau să se uite la petecul de pânză ce le rămăneau în mână.

În pomi se urca mai repede ca o mătă. Și nu numai în grădina lor, ci prin toate grădinile din jur. Uneori o prindeau la zecea grădină. Muceca striga, de credeai că arde. Se răscoleau vecinii.

Dar Florica luneca din pom unde nu găndeai și trecea peste garduri ca o nălucă. Nimeni nu putea pune mâna pe ea.

Odată o vecină se duse, în gura mare, cătrănită rău, la mamă-sa.

— Vezi și-ți ține veverița acasă, tu Safto! Că altfel îi punem laț să se prindă ca sălbăticiunile! Cine-a mai văzut așa drac de copil! Strică poamele de cum le cade floarea.

cealaltă. Căzu în grădina cu pomi, pe iarba. Nu scoase nici un scâncet.

Ingrozită bunică-sa coborî repede, și căzu de pe al treilea fuștel. Gemând, se grăbi în grădină, credea că va afla-o zdrobită. Chiar din față ei, dintre ierburi înalte, copila zvăcni ca un iepure.

— Piei, drace! Asta-i împelițată curat! zise ea și se cruci.

Auziam, vorbindu-se printre copii, că bunică-sa îi descântă uneori serile, după ce adormia Florica.

Nu știi dacă stătea la masă odată pe săptămână cu ceilalți. Seara se strecura în casă totdeauna târziu, după ce pânza pe la ferești și asculta pe la ușa Toată ulița-i zicea „veverița”.

Noi copiii toți ne temeam de ea. Avea niște unghii foarte ascuțite cu cari te ghiora unde nimeria, îndată ce nu i se împărea de-o vorbă ori de-o mișcare de-a ta. Dar o și admiram. Pe ea încă nu o bătușe nici odată nimeni.

Tatăl său vroise să o dea la școala din sat, dela cinci ani. Dascălul se apără cu legea: trebuie să îplinească șase.

Dar când îi împlini, nu mai avu ce zice. Veverița intră în rândul elevilor de clasa întâia.

Părinții oftară ușurați. Dar dascălului Partenie îi veni în grabă să-și ia lumea în cap!

Când o căuta, numai în clasă nu o afla! Se cățără și acum prin pomii din grădina școlii și din grădinile vecine.

Uneori era în clasă, chiar în banca ultimă. Dar, într'o clipă de neatenție, ea se prelingea pe ușă afară, ca o undă de aer.

Între ore însă, veverița era totdeauna cu copiii în curte sau în clasă. Sărca, în picioare, descuță, de pe-o bancă pe alta, c'o ușurință uimitoare. Umbla ca o suveică în războiu. Într'o clipă era dela o margine a sălii la cealaltă.

Pe copiii cari se împotriveau să treacă peste băncile lor, îi zgăria, așa că toți îi luaseră frica, și-o lăsu în voia ei. În curte puneau piedici, împingea, trăgea de păr pe copile, iar pe băieți de ureche. Rar intra în jocul altora.

Uneori puneau mâna pe ea doi-trei mai mărișori și se pregăteau s'o scarmene. Dar veverița le scăpa printre degete.

— Prinde-o dacă poți!

Dar pân' s'o prindă ora în curtea sau grădina vecină.

Dascălul o înfrunța. Uneori îi reușea s'o pună în genunchi, pe boabe de fa-sole, după sobă. Dar cât ce întorcea capul în altă parte, Florica fulgera spre ușe.

Nu învăța și nu știa nimic. Către sfârșitul anului știa scrie numai pe i și pe o. Așa credea dascălul, așa credeam cu toții. Ori ce o întreba bătrânul, la citit sau la scris, răspundea:

— Nu știu!

Și în clipe de acelea ploapele-i cădeau pe ochii verzi, rămânând din ei numai o dungă de lumină.

La examen, o minune în toată legea! Venise protopopul, un bătrân frumos cu barba albă, și cu buzunarele pline, unul cu bomboane, altul cu bani de aramă.

— Toți cari vor răspunde bine și frumos, vor vedea dela mine un creițar, și trei gogoroane de zahăr.

Bătrânul avea glas mângâietor. Veverița nu-și luă ochii dela el. Nu se gândi să iasă, furișându-se. Și dascălul chiar acum ar fi dorit să se scape de ea. Ce să facă cu o școlăriță care la sfârșitul anului nu știe încălțiga decât două buchii, iar citi nu știe de fel?

Când îi veni rândul, târziu, căci era în fundul clasei, dascălul îi șopti ceva protopopului.

— Cum se poate una ca asta? întrebă bătrânul mirat. E idioată? Nu s'ar părea! Uite cum îi strălucesc ochii. Are o față inteligentă.

— Proastă n'ar fi ea, dar n'a voit să învețe nimic. Nu știe nimic.

În vremea asta Florica șezu cu pleoapele lăsate. De-odată se ridică din bancă și zise:

— Vreau și eu un creițar și trei bom-

Scrisoare

Ce tânără e mâna ce mi-o 'ntinzi
Și cât de caldă se strecoară 'n gând,
Când pașii tăi pe valuri de oglinzi,
Alunecă spre mine tremurând.

Privirea grea și astăzi mă 'nfioară.
Ca'ntr'un sicriu frumosul brad s'a 'nchis,
Alunecă doar plânsul de vioară,
Sub gene de mătase și de vis...

Ce lung e părul răvășit pe tample
Și cât de blând îl lași să te 'nfășoare,
Când străzile de răsul tău se umple,
Cun cimitirele de-atâta soare...

Ți-adun din umbră pașii și ți-i cercn
În urnele privirii mele reci,
Poemele și anii ți-i aștern
În drumurile unde știu că treci...

Și te 'nsoțesc sfios, înfrigorat
Și nu 'ndrănesc povara să-ți ating,
Cu degetele negre de păcat
Făclile tristeții iar le sting.

CONSTANTIN SALCIA

boane.

Oamcnii, de față la examen, răsăra. Râse și protopopul cu hohote bubuitoare. Dar noi elevii am rămas neclintii.

— Cum să-ți dau, dacă n'ai răspuns să văd ce știi.

— Răspund acum! zise copila.

— Ce știi?

— Știu tot!

Dascălul se albi ca varul. Așa bătae de joc!

Protopopul o chemă la tablă și-i dictă ce să scrie.

Ori cu câte probe a încercat-o, n'a greșit nici una. A pus-o la citit. Merse strună. Li ceru poezii memorizate. Toate le știa câte se învățaseră în cursul anului.

Dascălul a rămas cu gura căscată. Noi ne-am înfricat.

— Păi, tu știi bine de tot. Pentru ce nu volai să răspunzi când te întreba domnul învățător?

— Nu-mi place de el.

— Hm!

Oamenii răsăra iar.

— Da' de mine-ți place?

— Place!

— Ai putea să-mi spui de ce?

— Ai barbă albă și vorbești gros.

Acum fu un hohot de răs în toată clasa. Am răs și noi copiii.

— Ești ca sfântul Nicolae! mai zise copila.

Oamenii râdeau cu lacrimi. Râdea și protopopul și dascălul.

— Apoi, ai spus că ne dai un creițar și trei bomboane la cari știm. Unde-s ale mele?

Protopopul o cinsti cu trei creițari și cu șase gogoroane de zahăr, roșii.

Veverița le luă, le puse în palmă, le privi îndelungat, și bomboanele și banii, apoi le strânse în pumnul murdar, și fugi afară...

Rămase de pomină cu purtarea ei. Se vorbi, cu anii, despre ea.

Eu m'am dus la școala la oraș, și am uitat pe Florica aceea. Rudenia mea Ilarie, pe drum spre casă, îmi mai povesti o mulțime de năzbătii de ale ei, ca fetiță mai răsărită, ca fată mare, ca nevastă tânără.

— S'a potolit, și s'a cumișit, cu anii, bădiță Vasilie. În trei ani s'a măritat și s'a despărțit de patru ori. Apoi a ajuns pe mâna unui flăcău tomnatic, care vorbea gros. „Asta a închis-o bine în țarc”, ziceau unii. „Are pumnul greu”, ziceau alții. Da' eu cred că i-a plăcut de glasul gros al omului. Cum o fi, destul că au năpădit-o copii și necazurile, și azi e o babă uscată și ascuțită. Dar numele de „veverița” s'a uscat pe ea. Și azi așa-i spune tot satul.

— Mare pagubă, răspunsei eu îndușoșat.

— Cum, pagubă?

— Trebuia să rămână mereu copilă, să i se potrivească numele.

SAT

Te desprinzi din zări de liturghie,
Pentru vânat timp te-adun în gând,
Duhul tău e 'n fiecare rând
Impletit dantelă pe hârtie.

Când în largi ogoare de tăcere
Noaptea varsă cofe de minuni,
Cântecele mele's rugăciuni,
Călimara gâlgăie de fiere.

Mi-am țesut din lacrimi bucurie
Și din dor brătară peste veac,
Sufletul cu tine mi-l îmbrac,
Alb prosop de sfântă cununie.

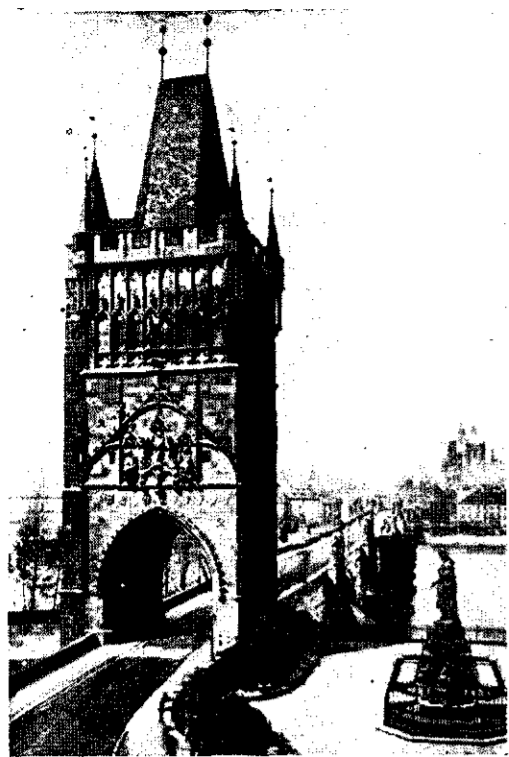
Paște 'n mine iarnă de muștrare,
Amintirea falfăie 'n amiezii;
Din iatacul tristelor livezi
Cineva mă strigă par'că moare.

Pe cărarea zilelor sărace
Unde număr cioburi de povești,
Sat moldovenesc și larg, tu crești
Spre luceferi, ca un steag de pace...

TEODOR AL. MUNTEANU

Praga - „Roma Nordului“

da DAN SMĂNTĂNESCU

Tornul gotic ce străjuiește podul Carol IV

Praga este un oraș unic în felul său. Splendid așezat între dealuri acoperite cu copaci umbroși, străbătut de apa răcoasă a Vltavei, dominând prin caracterul său de cetate medievală, cu turnuri gotice și numeroase biserici în stil baroc.

Peste veacurile ce au trecut, în ani frământați de lupte și conflicte religioase și politice patina vremii s'a așternut înegrind zidurile de piatră, dar păstrând delicata dantelare a portalurilor bisericilor, ornamentația luxuriantă barocă, turnurile uriașe înălțându-se ca niște săgeți către cerul albastru, ale bisericii catedrale Saint-Guy, sculpturile vechilor palate senoriale, vaste, înecate în ornamentații interioare, cu grădini aranjate după gustul francez, cu alinieri de boschete rotunjite simetric, și răcoase fântâni țânșitoare, aruncând în capriciosul joc al apei, diafane curcubeie pe minunatele sculpturi în marmoră, reprezentând tritoni, driade, silvani sau sprintene Diane.

Gustul rafinat al nobililor cari au citorit palate cu vaste și bogate încăperi, pătrunși de spiritualitatea artei Renașterii și a multiplelor influențe occidentale, poposite în această „Romă Nordului“, au făcut din Praga un oraș minunat, în care cadrul pitoresc al peisajului se îmbină cu numeroase mărturii istorice ale Evului mediu.

Situat pe drumul care leagă patru civilizații puternice, fiecare cu caracterul și vigoarea ei: italiană, franco-germană, polonă și orientală, Praga a acumulat toate valorile de artă și știință, dezvoltându-se într-o permanentă relație cu civilizația europeană.

Devenită centru de cultură și artă sub stăpânirea regilor Boemiei și mai apoi ca reședință a împăraților romani, încă din 1346, timp de 91 ani, Praga creștea în importanță și și mări, prin grandioase monumente, renumele.

Relații puternice o leagă cu cele mai înalte medii de cultură, din alte țări, vădind o receptivitate artistică ce îngăduie numeroase producții arhitecturale.

Sub domnia iubitorului de frumos, împăratul Carol al IV-lea (1316—1378) își făcu apariția la Praga faimosul arhitect Mathieu d'Arras, purtător al genului francez și al elementului artistic gotic, concretizat în prima parte a uriașei catedrale St. Guy și în trairicul pod de piatră, străjuit de două turnuri gotice, al lui Carol IV. Tot după inspirația franceză, se înființă în 1348 Universitatea din Praga, devenită curând un focar de cultură atât de renumit, încât din Nord și din Sud veneau sute de tineri să se adape dela acest centru, bogat inzestrat cu vaste biblioteci.

Contactul cu Italia desvoltă la Praga, pe lângă rafinatul gust artistic pe care Renașterea îl risipește pretutindeni, o mare epocă de constructivism, cu minunate rezultate în arhitectură, decorație, plastică și industria artistică.

Filtrată prin spiritul slav, această inspirație italiană a rămas în frumoasa și interesantă clădire a Teatrului din Praga cum și în numeroase opere de artă, mai ales sticlărie și ornamentație, care umplu sălile Muzeului de arte și

meserii din Praga.

Tot un străin, în secolul al XIV-lea, Petre Parler, a fost al doilea mare arhitect care a continuat și desăvârșit construcția impunătoare, de un stil gotic armonios, a catedralei St. Guy.

Mai ales la Curtea somptuoasă a împăratului Rudolf al II-lea, Praga devine un loc de popas pentru cei mai mari artiști ai timpului. Strălucirea vieții de la Curte se răsfrânge în chip fericit asupra orașului, din al cărui vechi cartier — Mala Strana — cu case medievale, înghesuite și negre, mulțimea de negustori și de burghezi istoviți, evadau spre noua cetate ce se înfiripa tot mai mare și mai luminoasă, la picioarele pintenului Muntelui Alb, pe care domina palatul Hradcany, uriașe clădire cârpită veac după veac, ea însăși o adevărată cetate senorială, cu numeroase și luxoase încăperi.

În această epocă, galeriile lui Rudolf al II-lea se îmbogățiră cu prețiosul tablou al lui Albrecht Dürer — „Sărbătoarea Măntănilor“, minunata operă de artă care luminează o epocă de rafinement artistic, și cu pânze comandate celor mai strălucite peneluri. Pasiunea artistică imperială nu cunoștea hotare, iar înformația sa era atât de precisă, încât când în depărtata Cremonă, licări talentul excepțional al Sofonisbei Anguisciola, Rudolf al II-lea se și grăbi să-i cumpere portretul.

A fost o epocă de glorie pentru Praga, strălucire care fascină și dăzenia de oștean încercat a lui Mihai Viteazul, primit în fastul castelului regal de la Hradcany, în a cărui curte interioară, se afla faimoasă statuie în bronz a Sfântului Gheorghe, reproducere după originalul din secolul al XIV-lea, a operii celor doi călugări români din Cluj, frații Martin și Gheorghe.

Muzica își are și ea locul de cinste în Praga, în teatrul italian, cu arhitectura lui bogat ornamentată, Mozart își văzu reprezentată premiara operii sale *Don Juan* (1788). Beethoven poposește câțiva timp în acest frumos oraș, în care Goethe își depănă melancolia ultimelor licăriri de romantism. Celebrii compozitori naționali realizează opere muzicale ce le aduce un renume universal. Astfel: Smetana, Dvorak ș. a.

Deasemeni, oameni de știință ca marile astronom scandinav Tycho de Brahe, venit la Curtea lui Rudolf al II-lea în 1599 și mort la Praga în 1601. Mormântul lui se află în biserica husită Sfânta Maria din Tyn.

Acum, Praga este orașul unui contrast puternic între vigoarea dinamică, constructivă, bizuită pe principiul luminii și largilor deschideri arhitecturale moderne și misterioasele case de granit masiv, ca niște cetăți, sculptate cu diverse alegorii pe fațade, după breasla sau profesiunea locatarului, din vechea cetate — Mala Strana, centru de case înghesuite, cu străzi strâmte, întunecoase, întortocheate, păstrând încă toată autentică înfățișare a Evului mediu.

Clădirile moderne, din beton și oțel, alternează cu negrele turnuri, biserici și palate senoriale. Curățenia orașului te isbește de cum ai pășit pe străzile largi sau strâmte, cu trotuare în mozaic de granit, alternând în desene și efecte de lumină alb-negru. Parcuri mari, cu luxuriantă vegetație, deschid largi perspective de verdeață odihnitoare.

Valea largă a Vltavei, strânsă între cheiuri puternice de granit, cu câteva insulițe pline de restaurante și grădini de vară, e o minunăție deschizătoare de splendide perspective.

De pe vechiul pod Carol, unul din cele mai vechi poduri de piatră din Europa, clădit de împăratul Carol al IV-lea, la anul 1357, pe 12 arcade gotice și înfrumusețat cu 30 de statui în piatră cu caracter religios, ochiul surprinde panorama uriașului palat regal Hradcany, actualmente reședința Președintelui Republicii, grandioasă, dominând cu șirul de construcții prelungite pe o întindere de câteva sute de metri, orașul Praga, așternut ca un semn de su-

punere la picioarele seniorului regal.

Încă din secolul al V-lea, aceste ziduri au început a fi durate pe stâncă înaltă, păstrătoare de vechi urme romane, stâncă ce prelungeste platoul Muntelui-Alb până în apele Vltavei.

La început, acest palat princiar a fost construit din lemn. Prima construcție în piatră a fost mica biserică pe care prințul Vratislav I a consacrat-o Sfântului Gheorghe, dar care nu s'a păstrat. Rând pe rând, noui aripi s'au adăos, tot mai somptuoase și mai adecvate spiritului vremii.

Printre cele mai înseranate săli din acest imens palat princiar, cele mai vechi sunt: sala lui Vladislav, terminată cam prin 1500, vechea Dietă datând din secolul XVI, Cancelaria Boemiei de unde a izbucnit războiul de 30 ani, la 1618.

În incinta vechiului palat, cu uriașe săli în stil gotic, păstrând autentică rotă istorică, se află frumoasa catedrală Saint-Guy, în stil gotic, cu ascuțite turnuri dantelate, cu uriașe vitralii, cu stâlpii ca niște făclii uriașe străjuind parcă somnul de veci al celor trei trupuri împărătești, imortalizate în marmoră albă: Maximilian, Ferdinand I și Ana.

În părțile laterale, altare închinete sfinților și martirilor eroi, de-apururi binecuvântați de pioasa credință a generațiilor.

Înălțimea interiorului, ametoare, cu arcade savant imbinete în superbe ogive, atmosfera de mister care plutește filtrată prin lumina polihromică a vitraliilor, mormintele de piatră albă cu sculptura veșnic adormiților în sărbătorești straie imperiale sau rășboinice, totul transpiră o evlavie seplucrală și ametoare.

Este tăcerea ce coboară din tăria necuprinsului mister divin, este răceala dăătoare de strania tremurare a morții, încremenită în trupurile atâtor eroi iluștri, așezați aci ca într-un pantheon național.

Biblioteca mănăstirii Strahov

Biserica, fondată de principele sfânt Venceslas, a fost ridicată în forma strălucitoare arhitectonică de mai târziu de către împăratul Carol al IV-lea, în a doua jumătate a secolului XIV, sub influența grațiosului stil gotic, trecut prin filiera inspirată a gustului francez.

În 1859 și 1929 ea a fost renovată și reconstruită.

Printre vechile biserici din Praga, în afară de această superbă catedrală, este desigur biserica Sfântului George, singura care păstrează armonia stilului roman, în acest oraș eminate gotic și baroc, în care amestecul stilurilor merge în secolul 17, până la rococo și până la imitarea totală a gustului Renașterii. Biserica, datând din secolul XII, se conservă minunat în starea ei primitivă.

A fost construită de mănăstirea cea mai veche de femei din Boemia, a ordinului Benedictinelor.

Între zidurile de piatră fără decorațiuni sau picturi, odihnesc în fride sau altare de marmoră, sfânta Ludmila, prințul Vratislav, tatăl sfântului Venceslas, și rămășițele prințului Bolislav II.

Vechimea acestor ziduri și marea tăină ascunsă în atâtea morminte regești, sunt turburătoare. Sanctuarul predestinat să dăinuască peste veacuri, își poartă solemnă majestăte a credinței, în zidurile de granit ce adăpostesc o spiritualitate eternă.

Dincolo de aceste ziduri, freamătă viețea zilnică și vremelnică a orașului. La ferestre înfrunzesc și desfrunzesc de veacuri, aceleași primăveri, puzderii de haine agățătoare ce îmbrățișează turnul roman al bazilicii.

Coborim în pantă o străduță îngustă, sărutată de ultimele raze ale apusului, și nimerim în faimoasa stradă a alchimistilor, cu minuscule căsuțe cățărte pe stâncă, — ciudate capricii de arhitectură aproape liliputană, tănuind obscurantismul în care se complăceau marii căutători ai destinului și ai pietrii filosofale, cu durerea desperării și speranței nimicite între alambicuri și e-

prubete misterioase.

Contrastul dintre grandioarea palatului regal și aceste fragile căsuțe, ca niște bibelouri sau colibe de păpuși, lipite de tulpina colosului senorial, arată cât de limpede, a săpat destinul deosebirea dintre muritorul de rând și stăpânul predestinat.

Părăsim și această fantezie a urbanisticii medievale și ochii ne rămân pironiți pe muntele spre care largi serpentine ne îndreaptă.

Acolo, între copaci și flori, inconjurată de ziduri groase, este vestita mănăstire de înaltă cultură Strahov, fondată la 1140, cu biserica Adormirii Maicii Domnului, păstrând în altarele ei pe sfântul Norbert și în capela din dreapta, pe eroul general Pappenheim, tovarășul de arme al lui Wallenstein.

În incinta acestei mănăstiri de cărturărească evlavie, plutește o atmosferă de vechiu parfum misionar, un suflu duhovnicesc pios și o liniște senină. Zidurile vechi care inconjoară biserica străjuiesc parcă taina monahală de veacuri a unor benedictini, adânciți întru căutarea adevărului pur și a liniștii eterne.

Exuberanța de plante agățătoare, iederă și viță sălbatică, învâluie în verdea haină a naturii vii, aceste înegrite ziduri de așteptare a celor veșnice.

E o pace solemnă, senorială.

Din sgomotul orașului care-și poartă ca niște uriașe tentacule străzile de granit, până sub poarta ce duce la această cetate a reculegerii, nu pătrunde dincoace de ziduri decât un zumzet vag, ca de stup.

Ai impresia că la poartă rămân deșertăciunile vieții.

Pretutindeni rânduială și cucernicie.

În curtea interioară se desfac aripi de clădiri vechi cu câte două caturi, după o arhitectură cu urme de gotic și baroc, iar la mijloc însăși biserica roasă de cariul vremii, în stil baroc.

Așteptăm să fim primiți de abatele Zavoral. La ferestre mici, îmbrăcate și

Abatele Zavoral

în ochi, magnetică.

Invitația ce ne face de a vizita mănăstirea, ne dă satisfacția de a vedea splendida bibliotecă, adăpostind peste 100.000 volume, din care numeroase incunabule rarissime.

Tavanul în stil gotic ca arhitectură, este bogat ornat cu splendide picturi — frescă din secolul al 17-lea, păstrând intactă prospețimea culorii. Alături de această sală în care totul este vechi, amintitor de răvnă călugărească, se află o altă sală, modern organizată, cuprinzând 30.000 volume, numai opere filosofice.

Somptuoșitatea sălii, stilul occidental luxul legăturilor în fină piele aurită, contrastează cu sobrietatea medievală a tomurilor compacte din sala gotică alăturată, cu păruite legături de pergament scrise pe cotoare cu tuș sau chinoroz.

Parcul din jurul mănăstirii, vast, cu pădure de copaci ce sue coasta Muntelui Alb, oferă un prielnic loc de odihnă și reculegere. Din înălțimea acestui munte, unde este și un observator, se poate vedea panorama orașului.

Ne îndreptăm spre biserica Sf. Nicolae, cu vechiul colegiu al Iezuiților, construit în 1673 de ordinul Iezuiților. Biserica prezintă o interesantă arhitectură combinată de gotic și bizantin, cu o cupolă monumentală și un turn înalt.

Ceva mai departe, vechea mănăstire a Carmelitelor și biserica Sf. Benedict, clădire din secolul XVII, clădită pentru totdeauna pe călugărițele ce n'au voce să vadă niciodată un bărbat.

E atâtea bogăție de stiluri în Praga, încât pe bună dreptate a spus cineva, că este un oraș în care trăiește istoria și arta.

Toate stilurile au trecut și au lăsat mari și prețioase urme în arhitectura religioasă ca și în cea profană. Stilul roman trăiește prin masiva monumentalitate a bisericii Sf. Gheorghe; goticul, în mai tot orașul; Renașterea care a lăsat Pavilionul reginei Ana; barocul, care a creat Praga barocă. Stil interesant, stil tragic! El a pătruns în oraș, sub toate formele, dela simpla casă burgheză, până la majestuoasele palate și monumentalele biserici; barocul Pragai este ca o puternică simfonie, ale cărei tonuri intense trebuie să acopere chemările desperate ale celei mai triste perioade din istoria poporului cehoslovac, atunci când el se găsea între viață și moarte. Stilurile rococo și „Empire“ au însemnat o renaștere. Este epoca luminilor și prin asta începutul unei vieți noi naționale.

Centrul vechiului oraș păstrează încă arhitectura și patina timpurilor medievale. Aci se află Primăria, în stil gotic, cu splendidele săli de consiliu ornate bogat în ștucuri fine și în arcade ogivale. În tornul palatului se află minuscule capela, splendidă operă de artă gotică, sub care se adăpostește mormântul Eroului necunoscut cehoslovac.

O atmosferă pioasă plutește în acest sanctuar simbolic de venerație. Prin vitraliile seculare, de mare preț, se cerne o lumină palidă, înviorând numeroasele coroane și panglici tricolore, ce arată omagiul atâtor neamuri, adus soldatului erou cehoslovac. În fața sarcofagului, o vitrină cu cele mai mari decorații de război românești, conferite de M. S. Regele Carol II, drept omagiu eroului aliat.

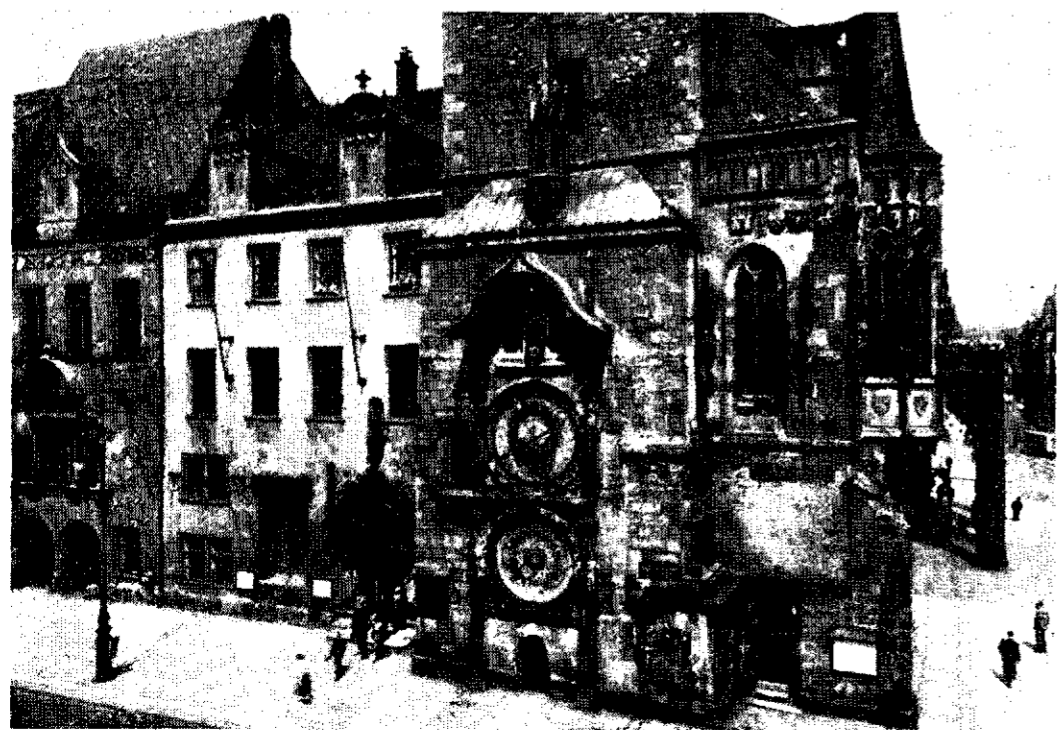
Tricolorul nostru național, în falduri bogate, îmi atrage atenția, ca o chemare a Patriei.

Ies din Primăria durată încă din secolul al XII-lea, și gândul mă poartă cu secole în urmă. Afară, marea ceasornic astronomic din turn, datând din 1490 și construit cu o mare artă tehnică, deapănă firul vremii necontenit, de aproape patru veacuri.

În această cetate bătrână, el numai își păstrează tinerețea.

Figurile celor 12 sfinți apostoli și a Fecioarei Maria, apar din oră în oră, printr-o ferestruică, fiecare cu fiziognomia-i proprie, schițând gesturi expresive de binecuvântare, în timp ce o combinație de clopote lovite cu ciocănele mecanice, scot o melodie pătrunzătoare.

Vechea Pragă păstrează numeroase asemenea urme medievale, vestite palate și statui, — icoane: ale unui trecut glorios care au făcut pe călători să-i dea numele de „Romă Nordului“.

Patatul primăriei, cu vechiul ceas astronomic

CINE EȘTI?...

(Insemnările unei lichele)

de DAN PETRAȘINCU

S tarea aceasta — despre care trebuie să scriu, fiindcă nu mai pot! — a început de mult, din negura copilăriei, și treptat cu formarea mea i-am simțit evoluția imponderabilă ca o altă existență, tainică, turburătoare, din adâncuri. Țin minte, ca un simplu amănunt, că încă din școală eram mirat de felul contradictoriu în care mă priveau colegii. Eu căutam prietenia tuturor, cașicum încă depe atunci **mi-ar fi fost indiferent!**

Hotărât, sunt un om bun! Am stat, m'am cercetat îndeajuns pentru ca această afirmație să nu pară o laudă. Am avut prea mult de luptat cu mine însuși pentru a-mi mai permite acel joc de artificii cu propriul tău eu, din care ieși cel mult amețit. Dar acest fenomen m'a enervat întotdeauna, deși i-am înțeles perfect cauza: faptul că fiecare om te privește numai în felul său.

Însă, cu toate aceste deosebiri de perspectivă (și aici încep incertitudinea), cu toate aceste prisme care diferențiază eu de eu, de ce toți, absolut toți m'au gratificat cu **același** epitet: lichea! Cuvântul a început să aibe rezonanțe ciudate pentru mine. El corespunde unei lighioane create și necreate în același timp. Și iată o sugestie: nu știu cine voia să-mi demonstreze odată că dacă ființele vietuitoare au început evoluția pornind dela reptilă — existența lor se va sfârși tot printr-o condiție tărtoare. „Licheaua”, în acest caz — și după viziunea mea — (n'o impun nimănui!) a atins punctul final al evoluției. El e un rățâcit în lumea aceasta, încă prea sănătoasă pentru a înțelege durerile și umilințele sfârșitului, sentimentul unui apocalips întru totul senil și nu retoric, înspăimântător, așa cum e cel descris de Ioan. Șarpele a fost întâiul animal din rai și va fi ultimul depe pământ. El se târâște umil printre stâncile reci ale globului stins. Ce ochi jalnic îndreaptă el în zare, gândindu-se la lumea care s'a dus!..

Și acum, această lighioană care a trăit un astfel de apocalips, aduceți-o în mijlocul oamenilor, printr'o răsturnare neverosimilă de vremuri.

Imbrăcați-o în haine moderne și dați-i drumul prin oraș. Lăsați-o să se întâlnească pe stradă cu amici, să iubească, să aibe ambiții și să fie „sociabilă”. Să se gândească la fericirea umană și să facă politică! Să lupte pe baricade și să aibă convingeri „ideologice”.

O, mai ales acestea!

Gândiți-vă și d-voastră. (cine?!) De câte ori mă aflu în fața unui semen de al meu, starea asta mă cuprind, obsedant, tiranică. Ea constă în... sentimentul că omul din fața mea e o **creatură a lui Dumnezeu!** Omul poate fi abject, prost, îngâmfat, cinic, clevetitor sau pur și simplu caraghios: totuși poartă masca lui Dumnezeu pe obraz! Acest lucru mă înspăimântă întâi, apoi mă umple de un respect infinit. După întâia tresărire de desgust, sunt silit să plec ochii și să mă închin. Cum aș putea supăra o astfel de ființă, cum aș putea-o contrazice, cum i-aș putea face sânge rău când cea mai vie poruncă divină din sângele meu este de a respecta totul, de a accepta întreaga, minunata diversitate a lumii creată de Dumnezeu?!

Iată ce mă face să plec ochii, să surâd și să aprob — veșnic să aprob! (O, aprobarea asta, câtă nfericire mi-a adus în viață!) Aprobând azi, aprobând mâine, pe proști și pe deștepti, am ajuns la un moment dat ca în fața unei porți care se deschide înspre neant: dar pentru Dumnezeu, mi-am strigat înspăimântat: unde ești tu?! Tu ești sau nu? Ești ceva care cunoaște arta îndoirii din șira

spinării, ești ceva mobil sau ești **însăși mobilitatea**, abstractă, simbolică?! Eram ca un Narcis care, ogîndindu-se în apă, nu vede nimic! Eram un Petre Schlemil care nu mai deosebește umbra de sine însuși. Care sunt reacțiunile mele, egoismele mele, rezistențele mele, acelea care formează ceea ce numim noi „individualitate”? Sau „caracterul” e format din altceva? (Eu sunt convins că nu: un om prea bun e fără caracter!)

Voiam să fiu plăcut tuturor. Dar în timp ce mă luptam cu mine însuși pentru a deveni un inger, lumea mă considera o lichea. Legați într'un singur mănunchi zece păreri despre dvs., enunțate de zece prieteni și încercați să vedeți ce iese din asta.

Este destulă tristețe în lume, îmi ziceam pe vremea aceea. Dacă fiecare dintre noi s'ar învăța să rabde mai mult dela semenul său, această tristețe s'ar diminua. De s'ar găsi doi oameni răbdători într'o comunitate de o sută, indivizii s'ar simți legați de aceeași rădăcină. Oamenii contrazic totul. Se contrazic între ei, contrazic natura, vor să-l contrazică pe Dumnezeu. Oamenii au nevoie de artificii, deaceea creează bariere între ei. Viața lor mi se pare pornită pe drum greșit, fundamental greșit. Toți caută adevărul, absolutul, fericirea, pe Dumnezeu, într'un fel foarte straniu: **creând bariere între ei și lucrul dorit.**

Și, ajuns la o astfel de convingere, m'am hotărât să fac ceva pentru „redresarea” omenirii. Cât de puțin, orice efort își are rostul lui în lumea asta mare. Nu știu dacă ideea mi-a venit fiindcă „biologic” eram predestinat pentru ea sau invers. Știu însă că nu m'am descurajat până astăzi să încerc a mă realiza în felul acesta.

De nu știu câte sute sau mii de ani oamenii cred că „evoluează” tocmai prin aceste bariere care se interpun între ei și lucrurile căutate, cu furie, cu naivitate, cu resemnare. Barierele s'au înmulțit și se înmulțesc în mod îngrozitor. Omul s'a despărțit de om și s'a creat „colectivitatea”. Omul s'a despărțit de cer și s'a creat „religia”. Bărbatul s'a rupt de femeie și s'a creat „căsnicia”. Individul s'a despărțit de pământ și a creat „societatea”. Artistul s'a rupt de mituri și a creat „singurătatea”. Instinctul de mântuire s'a ofilit și a produs „istoria”... Și iată, acum la urmă, oamenii de știință au născocit „caracterele” — adică ceea ce desparte pe om de om, îndeșmânindu-i. Natura — se spune — nu e uniformă. Nu există două flori exact la fel, doi gândaci, două frunze sau două suflute. Natura e infinită în nuanțe, în variațiuni pe aceeași temă — dar s'a uitat portativul...

S'o iau mai încet. Am spus totul fără a spune nimic. Mi se pare caraghios să demonstrez cu fapte, dar trebuie: altfel cum ar crede oamenii? Înțelegerea lor e făcută din fapte!

Vorbeam de o „stare” anumită, care mă tiranizează de câte ori mă aflu în fața unui semen de al meu. Iată cum am ajuns la conștiința ei. Asta a început cam pe la 25 de ani. Aveam un prieten. Tinerțea fără prietenie e ca soarele fără umbră. De trei ani ne vedeam zilnic, ne petreceam marea parte a vieții împreună. O înțelegere perfectă domnea între noi. Mi se părea că ne „apreciem” în aceeași măsură. Pentru nimic în lume nu i-aș fi arătat vreodată că nu-mi convine o faptă sau o vorbă de a sa. Credeam că el are aceeași înțelegere pentru „imperfecțiunile” mele, inerent umane. Oamenii nu se înțeleg atât timp cât se baricadează cu încăpățănare în dosul acestor imperfecțiuni. A ceea, a închide ochii, nu credeam să fie un păcat, și mai ales nu credeam a fi o slăbiciune sau o inferioritate. Ești tare când treci peste ceea ce nu-ți convine din structura oamenilor. Așa mi se părea că face și prietenul meu, față de

mine. Eram sigur că există un consens tacit între noi, pe un fond de tristețe. Aprobam totul cu o blândețe care-mi producea și un pic de voluptate: plăcerea de a simți cum te perfecționezi,

cum te rotunjești lăuntric, prin aceste renunțări momentane ale unei ambiții mărunte. (Această „voluptate”, a cedării, m'a pierdut mai târziu).

Intr'o zi într'un mic deosebit de celalalte, am făcut însă o descoperire îngrozitoare. A fost prima și cea mai dureroasă încercare a vieții mele: prietenul meu juca foarte degajat rolul de „conducător superior” pe lângă mine — și mă accepta ca pe un **adulator!** Fiindcă eu aprobam tot ce făcea, tot ce spunea, el își făcuse din mine un fel de ogîndă comodă, în care se răsfrângea satisfăcut, de câte ori i se năzărea...

În ziua aceea ne-am certat, după trei ani de prietenie, care pentru toți cei ce ne cunoșteau devenise „unică”. A fost prima și ultima oară. La despărțire, prietenul mi-a strigat:

— Ești o lichea simpatică!

Iar amicii, când aflară de despărțire, mă făcură — în cor — „un nerecunoscător”.

Ratând prietenia, mi-am căutat un alt fel de tovarăș. Aș fi fost dispus să mă însor. Încercam să găsec, vag de tot, așa zisa „femeie ideală”. Cele mai multe mă respingeau prin simpla lor ignoranță. Erau opace, materie amorfă, prin care ochiul nu străvedea nimic. Femeea de care am nevoie — îmi ziceam — trebuie să fie „transparentă”, ca să pot vedea prin ea și altceva decât condiția ei. Trebuie ca trupul ei să fie astfel alcătuit încât când îți afunzi capul în pieptul ei, să nu-ți oprească vederea cerului. Și o găsi pe X. Eram fericit numai după o lună dela cunoștință. Părea ființa cea mai pură de pe pământ, „pură” în sensul de mai sus: nu-mi opunea nici o rezistență. N'avea timp să fie nici rea, nici bună, nici superficială, nici profundă. O educam după necesitățile mele cele mai libere și cele mai înalte.

Intr'o zi, însă, mi-a spus ceva care m'a încerenit.

— „Ești un linguiștor”. Am tresărit: ce înseamnă asta? Ce „linguișem” la ea? Și n'a trecut mult până să-mi explice chiar ea. Femeea mă lăsa s'o „idealizez” dar în tot acest timp nu credea o iotă din toate laudele cu care o încercam.

Descoperii că se credea în fața mea un fel de complice, ascunzând ca o taină necurată. „Tu-mi spui că sunt inger dar mai ales îmi ceri să cred și eu asta, sau să mă prefac a o crede!” Îmi spuneau ochii ei. Eși o lichea foarte pricepută. Umblu cu frumosul ca să-ți poți vedea de treabă, nestingherit.

Astfel s'a terminat experiența mea cu femeea „transparentă”. Pierdusem cu prietenia trei ani; cu dragostea am pierdut numai unul.

În fine mi-am ales un „maestru”. Aveam 30 de ani dar îmi ziceam că un om de 50 îți poate folosi prin experiențele sale. „Experiențele”, iată singurul ascendent al vârstei. Omul de vază, profesorul, învățătorul suflutească al atâtor generații, era un bătrân bine conservat foarte satisfăcut de trecutul său rodnic. Un drept al lui, pe care nimeni nu se

gândea să nu i-l respecte. Se înconjura de tineret și avea grijă să lase posterității o mască perfectă. Cinci ani de zile mi-am frecventat maestrul. Omul nu poate rămâne singur până nu încearcă toate experiențele, posibile! Eram un naiv, mă îmbujoram repede și căutam, nici mai mult nici mai puțin decât: un om extraordinar! Nu mă îndoiam că acest om trebuie să existe. Dacă în mine există **necesitatea** lui, nu se putea să nu existe obiectul acestei necesități. Așa am învățat să cred în existența lui Dumnezeu, așa credeam în împlinirea necesităților mele. Lumea e împărțită după necesități: tot ce e necesar pentru mine există numai pentru mine. Cum o să existe Dumnezeu pentru vietuitoarele pentru care el nu e necesar? Așa și cu omul „extraordinar”. Miracolul trebuie să fie viu undeva, în cineva! Nici un om nu mi se pare vrednic de dispreț; de multe ori am făcut gafe, emoționându-mă ca un caraghios în fața cine știe cărui obraz, crezând că „l-am găsit”!

Timp de cinci ani am suferit lângă „maestru” așteptând minunea. El îmbătrânește iar eu deveneam din ce în ce mai umil, mai nevertebrat. Să spun câte trebuie să rabzi lângă un astfel de maestru pentru a-ți fi posibil contactul „spiritual”? Aveam o părere oarecare despre cutare om, cutare carte, cutare întâmplare? Maestru — deaceea era maestru — vedea altfel, întotdeauna. Și ce era să fac? Îmi ziceam: să-l supăr? Poate că tocmai acum va apărea miracolul, și atunci s'a dus toată răbdarea mea! Și aprobam: așa e, maestre, m'am înșelat. Cât de precis sunteți dvs. în aprecieri! Observam că omului îi făcea plăcere să i se pomenească des de lucrările sale. I le-am citit, le-am învățat pe dinafară — și când era mai multă lângă noi, pac! un citat, vârat cu dibăcie în discuție. Lumea se minuna iar maestrul se înroșea satisfăcut, mă privea cu înfinită dragoste și... și mă invita la masă. Doamne, ce școală teribilă, aceea a maleabilității sufletești! Să fii plin de

convingeri și să arăți că n'ai nici una! Să auzi monstruoziități, platitudini, și să dai din cap entuziasmat! Blestemată voluptate!

În acest timp mă gândeam cu drag la un animal deobiceiului hult: cameleonul. Nu e el **cea mai complexă ființă** în ordinea animală, după cum eu eram în cea psihologică?! Această disponibilitate de a deveni exact cum cere situația nu dovedea cea mai frumoasă pildă a lui Dumnezeu, de înțelepciune, de concesiune? Omul era negru, eu mă întunecam; devenea furios, eu mă înroșeam. Maestru se bucura, eu băteam din palme. Se învățase atât de bine cu mine încât ajunsese să nu mai poată debita o anecdotă fără prezența mea. Anecdotele lui! Porcești, libidinoase, povestite cu o anumită degajare „intelectuală”! Nimeni nu se pricepea ca mine să sublinieze pasagiul echivoc, din care meritul personal al povestitorului să reiasă mai strălucit.

Și toate acestea, repet, le răbdam în așteptarea scântei. Bine, bine, toate trec, omul cât de extraordinar, în viața lui zilnică are defecte — mă încurajam. Dar odată și odată trebuie să scilpească în el miracolul, care să-mi arate că ceva divin s'a întrupat în condiția asta inferioară! De-ar fi scilpit scântea! Cum i-aș fi lertat cuvintele dela urmă! Aș fi rămas bucuros o „lichea”, de ar fi scântea miracolului... în el, ca și în prietenul meu, ca și în femeea iubită! ca și în toți amicii și inimicii care mă bat pe umeri și-mi strigă mai în șagă, mai în serios: ce faci licheluță!

Dar n'a tresărit nimic! Cinci ani pierduți lângă un egoist ca „maestru” lângă care am îmbătrânit încovoindu-mi spinarea și sufletul și spiritul, tocindu-mi convingerile. Intr'o zi, enervat de așteptare, m'am ridicat și l-am

contrazis. Nu, n'ai dreptate, mă plictisește mărginirea dumitale!

— Cum, dumneata! dumneata! făcea maestrul, luat pe neașteptate, necrezându-și urechilor. Adică: „eu, omul cel mai lipsit de convingeri depe lume?”

— Da cu, maestre! Și află că am o singură convingere, pe care n'o schimb pe un milion de ale voastre: aceea care-mi spune că sunteți un porc pur și simplu iar nu un porc „extraordinar”!

S'a făcut vânăț, s'a înecat, apoi s'a ridicat foarte demn și m'a pofțit afară, zicând cu „desgust”:

— Ești licheaua cea mai abjectă depe lume. Nu cred să existe un artist mai mare ca dumneata, în prefacere. Te felicit. Dar te înțeleg și mă intristezi: în fond ești un nefericit. Dumneata care ai fost în stare să mă înșeli cinci ani de zile, ai pierdut contactul cu realitatea — ești gratuit. Opera dumitale te depășește...

Cinci ani pierduți cu maestrul...

Trei cu prietenia...

Unul cu amorul...

Și încă alți ani, câți vor mai fi!

Sunt un resemnat în rolul meu de lichea recunoscută. Mi-am făcut o meserie din arta de a fi plăcut. Să fi avut maestrul dreptate? Să mă fi depășit... opera mea lăuntrică? Poate că sunt în realitate o lichea înnăscută, predestinată, iar toate teoriile „nobile” nu mi-au servit decât ca pretext! Voluptatea aceea, a primei umiliri... când mi se părea că-mi fac o educație, o tărîe interioară din acceptare! Clipa aceea m'a pierdut! Șira spinării se răsună asupra ideii! Dacă te apleci de prea multe ori, cu gândul la o abstracție, nu abstracțiunea învinge, ci actual încovoierii! Lichea! Dacă trei inși îți repetă că ești nebun, trebuie s'o crezi. Găsec acum ceva profund în asta: o lege. Nu-ți este permis să fii altfel decât ceea ce crede lumea despre tine. Primește-ți rolul! Incovoae spinarea! Zâmbeste! Aprobă!

Dar cum rămâne cu „rotunjimea interioară” cu care mă mândriam? În mine s'a copt ceva: o înțelepciune, un zâmbet permanent de compasiune. Simt că cedând mereu, am devenit altceva, m'am topit într'un element de bunătate universală. Dar o altă primăjdie mă pândeste! Aceea de a deveni un **sceptic**. Brrr! Am oroare de scepticii și de cinicii! Fiindcă, deși mă încovoi, n'ar trebui să zâmbesc. „Sunt bun” îmi zic — „sunt atât de bun încât nu mă poate atinge prostia acestuia”. Orgoliul îmi dă putere și privesc pizis: te respect, biată imagine a lui Dumnezeu! Atunci se întâmplă altceva: **omul se supără pe însuși faptul că-l aprob!** Trebuie să fie un perfid, aud. Un batjocoritor... — Aș, e un om anost — răspund alții, nu poți discuta nimic cu el; ce să vorbești cu un astfel de om care nu contrazice nici o dată? E plictisitor!

Lumea stă pe loc, nici mai bună, nici mai rea. Ce s'a ales de „misiunea” mea? Am devenit o simplă lichea. Iar în fond nu știu **ce și cine sunt!** Am afirmat că sunt un om bun dar n'o mai pot crede. Sunt un înțelept? Sunt un „filozof”? Un „idealist” peste măsură? Sau un materialist de speță inferioară? Un ironic care și-a făcut o tehnică din bătaia de joc tăcută, ascunsă?! Un voluptos? Un mare artist?

De ar fi să pun aceste întrebări, care-mi năucesc mintea, unor cititori reali, care m'ar întreba pe deasupra de ce am scris și rânduile prezente, vă mărturisesc că n'aș ști ce atitudine să iau.

Ba nu, ba da... m'aș inclina foarte politicos, aș pleca ochii și, cu un glas foarte mîeros, foarte „modest” și foarte incolor, aș zice:

— **Toți aveți dreptate!**

Nonsens

Voi auzi și'n ora asta, cum ieși-va întunerecul din mine, ca un tâlhar cu tâlpile de scrum din casa prefăcută în ruine;

în urma lui luminile vor sta — deasupra obiectelor întoarse — ca o cădere minimă de nea pe arborii cu ramurile arse.

Apoi va ninge n'tr'una și va fi un strat mai gros de nea și de lumină în casa 'n care — noaptea — poposi tâlharul s'o prefacă în ruină

și nu va fi nici marele tumult, nici marea întunecărilor înfrângerii când — refăcut — voi încerca s'ascult cântarea sumedeniei de îngeri!

Dar, pân'atunci ce chinuri va avea cumplita mea invazie de sânge, când furia torentelor din ea va clătina caicul și-l va frânge?

AL. TAIR

Ancorare depărtată

Fir blond, suav prelin,
Peste declin de August aromit,
Catarg cu falfăiri către zenit,
Joe fin pe braț ca lebedele nins.

Iși inverzește seara untdelemnul
Și amintiri rostogolesc brării —
Când din atâtea calde ancorări
Navigatori pe vis culegem semnul.

Sub freamătele vechi, poate mai știi
Colind rămas cu tufăni și stele.
Medalioane 'n albe rămurile
Anină ritual de veșnicii...

OCTAV SARGETIU

*) Din „Vad de cântece și stele”, sub tipar.

După spice

Spre răsărit se 'ntorc ca niște mucenice,
cu capetele aplecate, culeg spice.

Chituz așează firele de grâu, apoi
pornesc spre casă 'n carul tras de bui.

Iar noaptea, când răsar fușteii, pe hotar
s'aude 'mpușcătură de pândar.

În casă-i liniște de paradis
și toate dorm și se petrec în vis...

ION TUDOSE

Cartea franceză

AUGUSTE BAILLY: La Fontaine

(A. Fayard — Paris, 1938)

Studiul biografic și critic al d-lui Auguste Bailly despre La Fontaine, care inaugurează recenta colecție „L'homme et son oeuvre” a cunoscutei edituri pariziene „Fayard” nu participă — cum lesne se va convinge cititorul — la jocul de bursă al capriciilor modei literare.

De altfel, genul biografiilor romanzate care s'a bucurat câțiva ani, printr-o favoare inexplicabilă, de strălucirea efemeră a cartonului poleit, cunoaște în timpul din urmă o decădere pe ne putea să mai întârzie. Lectura unor opere conștiințioase și probe cum e aceasta de față, scrisă cu simțul răspunderii critice și al respectului de cititor, înaintând cu prudență prin mulțimea stufoasă a ipotezelor și sacrificându-le fără ezitare pe acelea favorabile doar

LA FONTAINE

unui pitoresc facil sau zborului necontrolabil al fanteziei personale, — ne despăgubește de inflația — ca să nu spunem, de invazia — atâtor nedemne scrieri apărute în vitrinele librăriilor și datorite unor biografi improvizate, foști judecatori de instrucție sau ofițeri superiori în retragere, cari pătrund cu egală „competență” în tainele psihologiei criminalilor inveterați și ale vocației poetului catolic Louis Le Cardonnel, sau, tot astfel, scriu despre vieța Ioanei d'Arc și despre năvălirile amantelor Regelui Soare.

Nici o rațiune de oportunitate nu pare să fi dictat apariția acestei cărți „încet gândită, gingașă cumpănită”, care și-a așteptat fără nerăbdare, numai momentul prielnic desăvârșitei maturizării. Cu aceste calități, opera d-lui Auguste Bailly este iconoclastă, față de întreaga opinie și tradiție literară din Franța, nu numai aceea oficială a universitarilor, care ne-a transmis imaginea — devenită legendară — a unui La Fontaine veșnic distrat, pierdut în visătorii fără sfârșit.

„Deși e anevoios să distrugi legendele — scrie d-sa, în primele pagini, — aș vrea să încerc — și e singurul scop pe care și-l propune această carte — să-l cunosc pe La Fontaine fără a ține prea mult seama de imaginea lui tradițională. Nimic nu ne este necunoscut din viața lui, scrisorile lui le avem, o perlele-i sunt în mâinile și în memoria noastră. Nu-i oare deajuns ca să ne facem despre el, — despre umanitatea și talentul lui, — o idee dreaptă și adevărată? Lumea vrea să vadă în el pe poetul copilăriei; înseamnă să-l reduci la prea puțin și încă nu am fi îndreptățiți să-l judecăm copilărește. Ca să fie făcut mai simpatic și mai pe înțelesul tinerilor săi cititori, i-au fost înălțate trăsăturile, adevărul ascuns îndărătul anecdotei; înfățișându-ni-se o siluetă molesită, dulceagă și menită să induoseze. Să ne silim deci să regăsim dincolo de „Bonom” — omul și pe artist, — în pielea fabulistului!”

Această confiscare a omului în folosul legendei sale — despre care vorbește și d. Auguste Bailly — mi se pare una din problemele cele mai pasionante ale istoriei literare. Felul cum se scrie istoria — deci și aceea literară — este de notorietate anecdotică. La imprecizia și parțialitatea mărturiilor de cele mai multe ori contrazicătoare ale contemporanilor unui scriitor sau artist ilustru se adaugă troctat, interpretările mereu altor și altor cercetători, sub aluviunile cărora dispar până la nerecunoaștere trăsăturile reale, adevărate. Dacă fama, care se măsoară cu puterea de circulație a legendei, asigură aducerea operelor în actualitatea interesului public, în schimb ea contribuie să facă tot mai anevoioasă înțelegerea intimă a insului omensc din autor.

Așa dar, istoricul obișnuit ca și istoricul sau biograful literar vor trebui să întreprindă adevărate cercetări de... arheologie psihologică, înfățișând straturile superficiale pentru a ajunge să

le descopere pe acelea care păstrează tiparul structurii sufletului, al ideilor și năzuințelor unui popor sau al modelului studiat. Scopul biografiei lui La Fontaine este, cum s'a văzut din rândurile citate, îndoit: să descopere omul și artistul.

Intocmai ca porecla „curcanului” din versurile lui Alecsandri, schimbată în renume, epitetul familiar de „bon homme” din faimoasa propoziție a lui Molière: „Nos beaux esprits ont beau se trémousser, ils n'effaceront pas le Bonhomme”, — a ajuns să însemne aluzia cea mai directă la felul de a fi și sinteza cea mai cuprinzătoare de însușiri caracteristice fabulistului. Fapt e că La Fontaine a fost un „blajin” lipsit de răutate, de invidie și care n'ar fi putut păstra cuiva pică. Dar bunătațea lui nu s'a manifestat vreodată, a rămas inactivă, presupusă, teoretică.

În schimb ceea ce observăm la el este un egoism neastăpănit, convingerea că existența nu prețuiește decât prin satisfacțiile pe care le procură, oroarea de toate constrângerile care se opun plăcerii, o întârzie sau o scurtează.

Dacă a știut să reziste numeroaselor încercări de a-l supune conformismului burghez, care sub forma obligațiilor profesionale i-ar fi înăbușit pentru toată viața geniul poetic, faptul nu se datorește legendarei lui însușiri de a fi veșnic distrat ci unui oportunism nespus de mlădios, grație căruia a știut să prevină și să înlăture la timp orice servitute primejdieasă libertății lui interioare. Sub docilitatea-i aparentă veghia neslăbit refuzul de a se supune, iar aerul lui mereu absent, de visătorie neturburată nu l'a împiedicat să-și organizeze existența, cu o îndemănare perfectă, alegându-și relațiile cele mai folositoare și profitând de cei puternici, ca să se poată adăposti în „cuburile cele mai căldute, fără să-și fi dat vreodată osteneala să le construiască”.

Dacă totuși legenda a prins e pentru că refuzul acesta era interior, tacit, pentru că el n'a izbucnit și nu s'a manifestat niciodată prin revoltă, ci dăinuia prin inerție și instinct.

S'a crezut că inconsecvența caracterului, dedusă din ilogismul actelor vieții lui, poate fi recunoscută și în operă, prin ceea ce s'a numit „inconștiența poetică” — firește „divină” — a lui La Fontaine. Dar cei cari vorbesc astfel — observă d. A. Bailly, — accentuează numai asupra elementului înăscut, **ingenium**, uitând însă că geniul se exprimă prin talent și că acesta se dobândește, se perfecționează, sporește, nu însă fără o nesfârșită răbdare și muncă ostentivă.

Această muncă — scrie biograful — e prea mult și prea adesea desconsiderată de acei cari studiază numai fabulele și nu văd în ele decât „o țâșnire irezistibilă a geniului. Ele sunt într'a-devăr, dacă vrei, cea mai minunată dovadă a lui — deși povestile trebuiesc așezate aproape pe aceeași treaptă și cu toate că *Psyché* este o pură capod'operă, iar *Clymène* o bijuterie strălucitoare — dar ele sunt și rezultatul unei virtuozități tehnice cum n'a mai avut vreun alt poet și care-i urmarea unei vieți întregi de muncă: muncă desfășurată în bucurie și sub îndemnul unei nevoi firești, dar cu atât mai susținută și mai pasionată”.

CLAUDE SILVE: „UN JARDIN VERS L'EST”

Talentul literar al d-nei Claude Silve a primit în 1935 consacrară premiului „Femina” pentru romanul *Bénédiction*, remarcat prin atmosfera-i de poezie subtilă și luminozitatea de acuarelă a scrisului.

Romanul de față, — mai mult o povestire — desvoltă cu multă finețe tema încercării de evaziune a unui adolescent, din lanțurile răspunderilor sociale legate de multiplele obligațiuni pe care sensibilitatea lui precoce le presimte cu o intensitate dureroasă.

Peter — acesta-i numele copilului — e răpit, sau mai bine zis se lasă răpit de niște țigani care-l duc în Algeria, unde aventura începe. În timp ce țigarii socotesc cum ar putea să obțină un preț mai bun pentru răscumpărarea lui, Peter trăiește aveva feeria pe care lecturile și lungile reverii din parcul familial i-o făgăduiau. Răpitorii lui îl încurajează în această predispoziție, dar curând, visul sfârșește în mod brutal, prin înapoierea copilului părinților săi, în schimbul prețului răscumpărării.

Desamăgirea copilului când înțelege că numai cu complicitatea interesată a țiganilor s'a putut amăgi, crezând în realitatea închipuirilor lui, e atât de mare încât el nu mai poate supraviețui acestei dureroase experiențe. Sensibilitatea lui, prea adânc tulburată, își află în moarte liniștirea supremă.

MIHAI NICULESCU

CHIOT DE NUNȚĂ

de CIRIL VĂRNAV

Un vis din caetul ascuns al Mirei. Mira pe un drum de sub pădure. Incolăcit după un pom, un șarpe de câțiva metri, de grosimea piciorului ei, cu un cap înspăimântător de mare.

Mira a rămas trăsniță de apariția lui. E fără un strop de viață în spaima puternică de care a fost cuprinsă.

Nu mai ochii îi sunt vii. A trecut pe lângă pom când șarpele era cu capul în dosul pomului, A început să fugă. Cum fluiera șarpele din limbile lui, în urma Mirei! Nu se pogorise din pom.

Mira, după câteva ceasuri, a căzut bolnavă la pat. Mai era un stat de om până la asfințitul soarelui. A zăcut un an, de friguri.

În fiecare dimineață vine o umbră la poartă, o deschide, intră în pridvor — Mira, am venit să te iau.

Mira a urmat-o, într-o zi, până la un pod de lemn.

— Nu mai merg, mă întorc.

— Umbra a venit iară.

— Am venit să te iau. Ești gata?

Mira a urmat-o câțiva timp, și-a adus aminte că și-a uitat încălțămintea acasă.

— Eu mă întorc. Nu pot merge desculță.

Umbra era un băiat tânăr de țaran, cu cămașe cu poale de borangic alb, țeșută minunat, cu pieptar negru, de lână, în trei nasturi și cu o pălărie nouă de catifea de un negru vișiniu.

A treia oară Mira l-a urmat tot drumul. Au ajuns într-un loc necunoscut.

I-a arătat Mirei o groapă de mormânt, de curând săpată.

— Culcă-te aici!

— Cum să mă culc așa, goală, nepieptănată, fără măgele, fără cercei? Stai să-mi aduc iile, ilicele. Mira s'a deșteptat, Umbra nu i'a mai călcat pragul.

În celelalte nopți visa numai fântână, punți și mese întinse pe iarbă, lângă care nu e nimeni. A intrat într-o grădină. Iar nimeni. S'a dus să rupă un boboc de trandafir abia deschis. A auzit un glas deasupra capului ei:

— Nu-l rupe. Poți numai să-l miroși!

Mirosea atât de plăcut, atât de tare, că Mira era aproape să se deștepte din vis. Fântânile, punțile, bobocul însângerat de trandafir sunt ale Lumii Celeilalte. Lumea celor drepti, din Grădina Fericității. Mira se plimba în fiecare noapte prin locurile lor.

Nu mai capul cel mare al șarpelui i se mai arăta câteodată în minte.

Mira notase cu litere mici, că umbra lui Bedreag e aidoma cu umbra care venise de atâtea ori în vis.

Nu numai umbra, chiar tânărul semăna aidoma cu Bedreag.

Despre capul și ochii șarpelui, Mira nu tălmăcea nimic. A aflat tălcul într-un alt vis. Într'un scris tremurat, ascuns între file: „O moarte cumplită mă așteaptă!”

Țăranii intră în Ierusalimul de răchită verde al dealurilor, cu cămași de sârbătoare. Primăvara le așterne hainele ei sub picioare, le deschide pământul pentru blagoslovenia soarelui; un fluier limpede ca un isvor, în cântec, se îndârjise odată cu hora celor câțiva flăcăi și fete, la o margine de drum în satul Mirei. Fluierul înviora văile abia înverzite, sângele din picioarele jucătorilor. Femei vin dela Râmnic.

Una cu un pietroi de sare pe cap, cu linguri noi de lemn încondeiate într'un coș, în care dusec chite de tămăioară și crucea voinicului, la târg.

Altele, cu vase în care duc lapte în fiecare dimineață.

Toate, pline de mirare, se înșeninau la vederea horei, la auzul cântecului voinicesc de fluier. Hora s'a desfășurat: cel cu fluierul a luat-o pe dealuri în sus, cu pălăria trasă alene pe o sprâncenă, cântând din fluier pentru toate tufe, pentru toate paserile crângurilor.

— Băiatului ăl mare al lui Mucenic i-a tăiat mâinile.

— Cine, fă?

— Bucete. L-a prins la fata lui Măndrean, pe care vrea s'o ia Bucete.

Sandu Mucenic va rămâne ciung toată viața, pentru că i'a fost dragă aceeași fată ca și lui Bucete.

Câte omoruri nu se întâmplă sub dealuri, pentru mărlul vreunei Eve?!

Tineretea și dragostea se scaldă în sânge mult. În sânge bogat, vânos, fără înduplecare, când doi și-au pus capul în joc pentru un boboc abia înflorit de frumusețe femească.

M'am pierdut pe mine, pierzându-te, Mira. Fiecare zi, o năruire din cerul Nădejzii. Ingerul năruit, ingerul haimana, care te aștepta, Mira, pe lângă dealuri, uitându-și drumurile în urmă.

Sfășierile, desnădejdiile mele fără lumină! Uneori îmi dau seama că a plâns cineva cu ochii mei. Ce trist e să nu mai ai rădăcini în lumea asta, să fii smuls, aruncat, din destinul tău, din făptura ta!

Ce impure sunt lacrimile care-mi ard ochii!

Cum să mă rup cu sufletul din lumea de poieni, de fagi, cum să uit nopțile când stele hoinăreau cu mine, pe deasupra acelor vârfuri de fagi, printre crăcile rare, aplecate cu blândețe, într'un cer atât de departe, atât de sus?

Cum să uit cum adorm ierburile într-o parte, când începi să cânti, Mira un cântec dela-munte, un cântec ciobănesc de dragoste, cu flori purtate în sân de fete însărcinate și lăsate cu rodul viu din păntec în voia Domnului, de câte un voinic îmbătrănit în păcate? Cum să mă despărț de cerurile și pământurile Mirei?

Mama, paralizată, e o umbră de om. Ce dărnice Dumnezeu în suferință cu unii oameni! Suferința dă pe dinafara potirului și tot par'că n'ar fi.

Mama, de câțiva ani stă răstignită într'un fund de pat, cu mâini uscate, subțiri, diforme. Plânge încet, într'un fel de prisosire, de mulțumire ascunsă, tăcută, la picioarele lui Dumnezeu.

N'o mai cunosc la față. Suferința atât de mult a sbârțit-o a schimonosit-o.

Mamă, nu auzi tropotele cailor albi ai primăverii?

Nu auzi horele sfinților ingeri, lângă fața neagră de vreme a icoanei?

Peste dealuri trec căruțele de argint ale norilor, cu ghirlandă verzi spânzurate de roate. Nu le auzi mersul lin al roților?

Mamă, ciocul păsărelelor bate în geam. Ridică-te și umblă! Nu am puterea Domnului Nostru Iisus Hristos, să vindec paralizicii numai cu atingerea mâinilor.

Nu am credință nici cât un grăunte de muștar. Altfel te-aș vindeca, și-aș zice să te scoli din patul tău de zăcere și te-ai scula. Te-ai vindeca la atingerea mâinilor mele.

Vânturile dela miază-noapte răvășiau petale de trandafiri uscate (de la cine știe care cununie), în turla de lemn.

Deasupra bisericii din deal flutură un steag aieve, se face un chip de sfânt pe el, cu un arnici de sânge dealungul

flurzei și cu un semn ciudat la dreapta.

— Nuța, ia uite. Să știi că se face răboiu.

Steagul Sfântului nu s'a mai văzut. Compania opta se întoarce fluierând în cadență, dela câmp. Copiii merg alături de soldați, schimbând pasul după noi.

Fluerând în cadență vom pleca pe front. Fluieratul oamenilor cari se întorc dela munca viilor. Apăsât, cu căldură, cu sete de fapte mari.

Când toți vor fugi, mamă, să nu-i prindă războiul din urmă, tu vei rămâne. Paralizicii și pământul nu pot fugi. Măinile tale slabe, uscate, de un negru stafidit, nu se vor feri de moartea.

Te vei gândi la mine. Te vei ruga

Maiaci Domnului să mă apere, să mă țină sub sfânta Ei grijă.

Măinile tale nu vor obosi o clipă făcând semnul crucii. Făcând mătâni. Și eu, când nu voi mai fi decât șoaptă și stele, sceptor al umbrelor, să deschizi cartea cu scoarțe cafenii, legată în piele.

Veți înțelege poate. Și s'o prinzi în margini, cu chioturile lacrimilor, cu cataramele privirilor, s'o închizi, s'o păstrezi.

Acum armura unui inger mă îmbracă. Și viu pe drumurile de acasă, singur. Nimburile sfinților chinuți de diavoli îmi luminează, îmi arată poteci.

Mi-au înghețat pulpanele vânturilor în mâini.

Primăvara îmi face un semn știut de batistă, din vârful dealului. Joacă de bucurie într'un picior, că viu.

Nu mă vezi mamă? Am intrat în casă.

Deschide-ți mâinile țapene, îmbrățișează-mă.

Fiul tău s'a întors din luptă.

Cu haina sfășiată de luceferi, cu un suspin ascuns sub frunte.

Calea robilor

„Păsărele mii și stele făclii...”

În nopțile scunde de vară,
Când dhuri colindă, pe nouă hotară,
Când ierburi și plante ca luate din Iele
Se lipesc de pământ și ascultă la stele,
Când oameni din sate, cu mâna uscată
Se 'nchină lucefărului lor ce se arată;
Pe cerul unde lumi neștiute de noi
Pasc luminate turme de oi,
Un drum neînceput, nesfârșit, ca o pară
Începe pământul: brătară.

Îl învață din leagăn țărani,
Și noaptea îl sorb din izvoare plăvanii...
Drum neștiut de lumi muzicale
Cu mii de destine purtate în zale,
Nimeni de slava lor stinsă nu știe,
Când trec fără s'von, din stihie 'n stihie...

Adesea oamenii noștri din sate
În nopțile verzi ce vin pe suhate,
Când vitele bune dorm în obor
Și luna toarce borangiu-i cu spor,
Ei singuri, zănește arătări
Se adună'n răspântii și fac întrebări.
Le fură privirea cântata lumină,
Pe urmă se 'ntorc în ogrăzi și de spaimă se 'nchină...

O, drum de luceferi de-argint:
Ești poate joc de aurori care mint.
Amăgire de ai fi dar ai fost călăuză
Pentru păsări de slavă și oameni o spuză...
Drum drumuit pentru mari depărtări
Ne porți neștiința peste mări, peste țări...
Din Sudul luminii, tu cale de lapte,
Arăți pentru robi miază-zi, miază-noapte.
Dealungul anilor cu un clipă de gene
Ademenai comori dunărene...
Și năzăreai din coclaur, din piatră,
Lumi de secară, cu jertfe în vatră...

O, drum pentru domnul de rouă,
Arată-ne iarăși steaua cea nouă.
Robul din urmă al robilor mii
Cu ochii orbiți de atâtea făclii,
Îți trimite de aicea o rugă
Trist menestrel și livezilor slugă...
Cântărețul umil al câmpului verde
Ce a vrut să slăvească și să desmierde;
Să geamă cu ulmii, să plângă cu merii
Să-și pargue inima în palmele verii
S'asculte un suflet pretutindeni cum bate,
Când Dumnezeu — sânge și sevă — e 'n toate...

GEORGE FONEA

CRONICA DRAMATICA

Comedia: „De ce nu mă săruți?” — farsă muzicală după „Le médecin des femmes” de Milloud și Vallabrégue

de RADU A. STERESCU

Într-o seară când... va avea conferință cu colegii.

și chiar la d. Elly Roman, compozitor și dirijor, care conduce cu bagheta, cu degetele, cu picioarele și cu capul. Vreau să spun că d. Elly Roman joacă din tot trupul său în plină evoluție, în ritmul muzicii domniei sale. Numai că și acolo e un pericol: (nu real, mărturisesc) Lia Crăciunescu (o duodie care are voce și cântă între acte șlagărele d-lui Elly Roman pe textele... adecuate ale d-lui Eugen Mirea).

Nu-i rămâne altceva de făcut omului, în așteptarea celei de a doua veniri, decât să admire invențiile lui Octave Boulanger (Jules Cazaban): aparatul care oprește deșteptătoarele înainte de a suna, creionul cu gumă laterală care șterge tot, imediat după ce ai scris (invenție recomandabilă pentru o seamă de juri scriitori și pe care mulți cititori mi-ar dori-o desigur) și în fine indicatorul virtuții, care stărnește ropote de aplauze în cel din urmă act.

Toate acestea le admiră, învidiind pe doctorul André Bourdillon (C. Lungeanu) ajuns în actul doi director la sanatoriu d-nei Orleans (d-na Tina Radu) cum l-a învidiat în primul act când doamna Manuela (Marilena Bodescu) soția ministrului Le Brioche (G. Groner) a năvălit asupra-i. Doctorul André e înșurat însă cu d-na Tanti Căpățână, (vreau să spun Yvonne) și e un june de o exemplară moralitate. Atât de moral încât spectatorul cu pricina l-a și făcut dobotoc, în sine la lui.

Octave în schimb și mai cu seamă un june doctoraș dela sanatoriu îl mulțumesc pe deplin, fiindcă știu să profite de ocazie.

Domnul Fricasso (Cr. Etterle) ar profita și el dacă un ghinion înspăimântă-

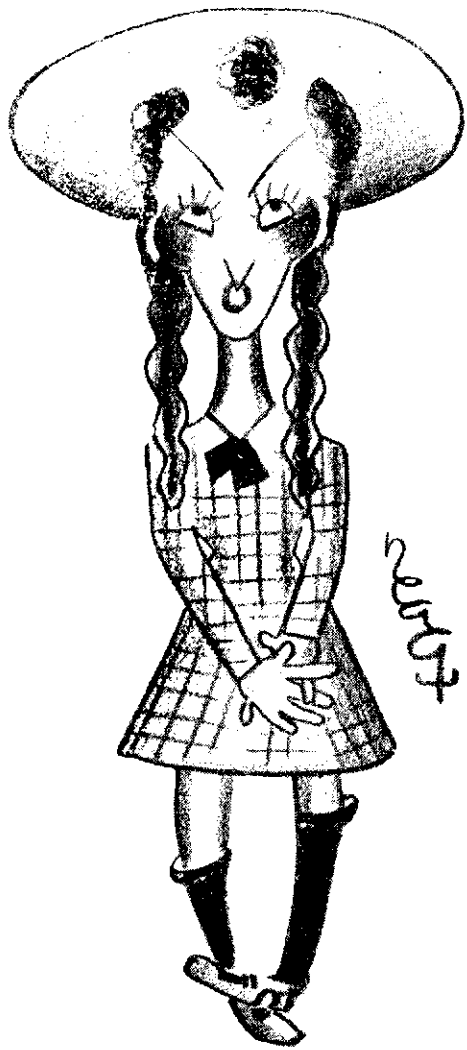
tor nu i-ar aduce pe urme pe madame Fricasso soție energică și virtuoasă... până la dovada din actul trei. *Dovada* trebuie s'o pomenesc acum pentru cei cari

ge, se aprind unul sau mai multe becuri roșii (după amănii respectivi) iar dacă este cu totul inocentă se aprinde un singur bec... alb. Madame Fricasso pune mâna, așadar, într'un moment de furie și se aprind toate becurile roșii. Inventatorul nu are de regretat decât că n'a pus decât vreo douăzeci.

„Invenția” ne-a evocat „Moși” a căror dispariție o plângem.

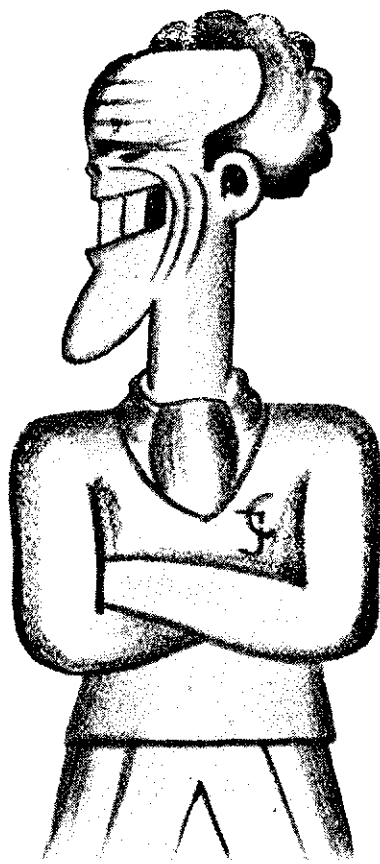
Dar experiența științifică a dovedit că nimic nu dispăre, totul se transformă.

Aparatul care-ți prevedea „prezentul trecut și viitorul” cu aceleași becuri roșii — servește acum la indicarea virtuții... Negustorul de iluzii dela Moși și-a mutat doar dugheana.

Mia Georgescu

Până atunci se uită la plafonul descoperit, la loji, bine înțeles cu prudență

Jules Cazaban

n'au avut ocazia să admire aparatul lui Octave cu care se măsoară virtuțile.

Aparatul e... o statuie reprezentând un centaur.

Femeia care urmează să facă dovada virtuții sale, pune mâna admirativ pe centaur. După regiunea pe care o atin-

Goethe

Nu este scriitor care să fi fost mai cercetat și mai analizat decât Goethe. S'au scris despre viața și opera lui atât de multe încât pare cu neputință să mai spui ceva nou. Și totuși cât de nouă, cât de proaspătă este monografia criticului Ion Sân-Giorgiu, a dramaturgului și poetului Sân-Giorgiu! A spune lucruri vechi într'o formă nouă, atrăgătoare și pe înțelesul celor pe care timpul i-a transformat totuși, este una din însușirile capitale ce se cer scriitorilor de azi.

Dacă Goethe a fost privit sub toate aspectele, de la filosof până la îndrăgostit, de la istoric până la politic, dac'

Ion Sân-Georgiu

viața și opera lui cât și a acelora ce s'au ocupat de el a fost cercetată în cele mai mici amănunte, a rămas totuși un domeniu pe care d. Sân-Giorgiu ni-l desvăluie și pe care l-a pătruns cu precizia omului de știință: *Goethe-Omul*. Așa am putea intitula monografia aceasta. Omul cu bogată experiență a vieții, dramaturgul deplin cunosător al tehnicii dramatice, poetul care simte frumusețea ritmului și a gândului turnat în forma versului, cunosătorul profund al literaturii germane, după o muncă de ani îndelungați, o operă unică în domeniul monografiilor privitoare la scriitorii străini.

Îl înțelegem acum pe Goethe așa cum îl presimțeam, cum îl doream; aproape de noi, contemporanul nostru. Viața și opera lui sunt actualizate.

„Imaginea lui Goethe în literatura universală” se intitulează primul capitol. Goethe, așa cum a fost apreciat și înțeles de compatrioții. de contemporanii săi și de cei ce i-au urmat. Goethe, așa cum a fost înțeles și însușit de străinătate. Oscilațiile succesului în Germania sunt redată cu conștiințiozitate, asemenea și răsunetul pe care scrisul lui Goethe l'a avut în Franța, Italia, Anglia, America, țările de Nord și Balcani. Datele precise și informația bogată au fost întrebuițate cu o adevărată măiestrie.

D. Sân-Giorgiu urmărește firul evoluției sufletești a marelui Goethe cu o rară pătrundere psihologică. Acest prim volum, căruia îi vor urma alte două, este încheiat cu „Urfaust”. Fericită coincidență căci, dacă vol. II se va termina cu Faust partea I iar vol. III cu Faust partea II, criticul nostru va fi prins tocmai cele trei etape decisive în evoluția sufletească și literară a titanului Goethe. Cu toate că, după primul plan, monografia urma să aibă două volume, acest lucru nu a fost posibil, dată fiind conștiințiozitatea cu care lucrează autorul ei.

MAGDA RAIU

Neguțătorul de slovă

de MIRCEA ALEXIU

Au fugit anii, și regretul clipelor zăvorite în notanul amintirilor așterne tristețe peste sufletul pustiu de farmecul tinereții.

Pornind în viață pe drumuri tot mai întortocheate, ne depărțăm de târgul unde s'a legat copilăria, fugim neconștient după mai bine, uităm un timp tot ce am lăsat în urmă, într'un târziu prindem a drumul pașii către locul unde s'au înfiripat toate năzuințele noastre.

M'am reintors acuma, după ani trudnici petrecuți pe alte meleaguri. În târgul cu străzi prăfuite, luminat anemic de felinare risipite ici și colo; cu albul caselor împrăștiat precum un câmp smălțat de primăvară; și toate acestea mi-au răsărit în cale, cu bucuria pe care o simte călătorul ostenit de drum, așezat să se odihnească; cu mulțumirea sufletească ce-ți pricinuește întâlnirea cu un prieten drag, pe care nu l-ai văzut de multă vreme.

Am străbătut ulița copilăriei, locurile unde lăsasem o bună parte din tinerețe, și pașii, fără voia mea, s'au îndreptat către cheul unde bătrânul anticar, cu atâția ani în urmă, își adăpostea în dulapuri șubrede, câteva sute de volume. Îl căutam zadarnic; de curând pornise la drumul cel lung. Urma proaspătă a dulapurilor amintea locul unde slova scrisă poposise atâția ani.

Pierderea aceloră socotii apropiată de noi așterne tristețe peste suflet și de multe ori, în fața durerii venită pe neașteptate, ne găsim în viață stingeri. Moartea neguțătorului de slovă lăsa un gol pe care strădania mea încerca zadarnic să-l alunge. Tot mai mult puneam stăpânire regretul peste anii ce au rămas legați de amintirea unor clipe, închise de vreme, ca într'o criptă, în străfunduri de suflet.

Nici când nu am fost chinuit de atâta sbucium și oricât vroiam să mi-l lămuresc, nu puteam găsi deslegare. Am simțit cum se dărmă năzuințele ce le-ai apropiat zi de zi în drumul vieții și pentru prima dată am avut impresia că sufletul strivise pe Dumnezeu... Se prăbușise totul în jurul meu.

Cu gândul fugărit departe așteptam, ca și altă dată, să apară după colțul uliței, încovoiat ca un semn de întrebare, legănat în mișcări greoaie, rezemându-se de baston, bătrânul meu prieten. Am străbătut calea lăsată în urmă, răsărindu-mi, ca din vis, anii dragi ai copilăriei, când o bună parte din timpul liber îl petreceam aci, lângă dulapuri, lângă bătrânul meu prieten, care știa atât de minunat să trezească în noi dorința unei munci rodnice dragostea de

cărți, dragostea de trecut, pe care-l povestea ca nimeni altul. Vorba lui unduitoare te apropia sufletește, așa cum numai el avea acest dar în târgul nostru. În toată ființa, în toată vorba și în privirea lui găseai ceva din farmecul și ciudățenia marilor apostoli. Am avut totdeauna credința că negoțul pentru el era numai o prilej de a se apropia de mulțime, pe care o voia luminată de povețele lui pilduitoare. Și cu atât mai mult eram întărit în credința noastră, cu cât vinderea unei cărți, de multe ori, era un prilej de întristare.

Volumele ce-i populau dulapurile erau prietenii în tovarășia cărora străbăteau viața, prietenii cărora le purta o duioasă amintire însăși lămurirea existenței sale. Nimic și nimeni nu le putea înlocui.

Ca acum îmi răsare în minte dorința, arătată în una din zile, de a-i cumpăra „Cartea Psalmilor”, o tipăritură veche și minunată; când am căutat să pun în picioare această năzuință, ochii lui, senini ca și cerul de vară, m'au privit rugători; alunecând sfios mâna pe obraz, a prins să-mi vorbească:

— Acuma nu, o mai păstrez câteva zile.

Îi era desigur greu să se despartă de relicvele vieții, vroind să le vadă în fiecare zi, așa cum le-a știut întotdeauna, în același raft, în același loc.

Când negura nopții își croia drum spre oraș, bătrânul neguțător îmbia cu privirea, vreme îndelungată, dulapurile lui dragi; într'un târziu le fereca cu drugi de fier prinse cu lacăte grele. Se mai uită în urmă de câteva ori, purtând în privire regretul că într'o zi va trebui să se despartă de tot ceea ce numea mulțumire și numai atunci își pornea la

drum, cu mersul domol, trupul gârbovit, rezemat în baston. În noaptea arătarea lui șerpuia alene pe lângă ziduri și loviturile cadențate ale bastonului păreau glasuri venite de pe alte tărâmurii.

Nimeni nu știa de unde se pripășise în târgul nostru, după cum nimeni nu înțelesese ciudățenia unei vieți ce nu se încadra în ritmul existenței provinciale. Nu avea pe nimeni decât cărțile și ele îi țineau locul unei familii întregi.

Eu am crescut cu neguțătorul de slovă, el a îmbătrânit cu mine; cu fiecare zi petrecută în tovarășia lui, sufletul căuta o pricepere a omului, pe care umanitatea îl ridicase peste vâlmășagul de patimi al lumii în care trăia. Bătrânul anticar intruchipa spiritualitatea unor năzuințe de mai bine a mulțimii, dorind s'o vadă cum depășește clipele de frământare, încadrându-se în ritmul unei vieți de înțelegere și de iubire.

Când am părăsit târgul, mânat de o nouă orânduire ce trebuia să mă poarte pe alte meleaguri, ochii lui au prins a se umezi și multă vreme, și unul și altul n'am putut cuvânta. S'a apropiat de mine cu pași tremurâți, mi-a prins prieteneste mâna în mâna lui aspră și boțită, a căutat întorcând capul să-și ștergă o lacrimă ce fugărea pe obraz, m'a privit îndelung și după ce s'a străduit să pună stavilă sbuciumului ce-l simțea sugrumându-l, mi-a șoptit stins, cu un glas ce venea de departe, din lumea lui. Glasul acela l-am purtat cu mine pretutindeni și de multe ori, când mă simțeam doborât, mi-a fost un îndreptar și un stimulent în lupta ce nu trebuia socotită niciodată pierdută, ori câte greutateți s'ar ridica stăvililor.

— În ziua când te vei reîntoarce în târgul nostru, îți voi dăruii „Cartea Psalmilor”... Ea este o frântură din viața mea; în filele îngălbenite am închis amintirile unei părți din viața mea și crede-mă, este prea dureros acuma, când mă despart de tine, să mă despart și de ea... Aș vrea să-nfiripi și tu într'o zi, înțelegerea unui om la care puțini au știut preții omeneșcul...

În această zi mohorită de toamnă, când amintirile fugare se depănă în mintea mea, în clipa când trăiesc cu mine, cel de acum zece ani, privind spre colțul uliței, aștept parcă să-l revăd pășind spre dulapurile sale dragi rezemându-și în baston puținul său trup...

Cum s'a sfârșit am aflat în urmă. În negura nopții a fost găsit ghemuit lângă dulap; avea „Cartea Psalmilor” în mână și privirea atintită spre cărțile ce-i fuseseră atât de scumpe.

Repetăm ceea ce am anunțat de la începutul acestei rubrici. Răspunsurile la scrisorile primite se dau în termen de două luni de la primire. Manuscrisele nu se înapoiază în nici un fel. Cei ce ar dori să le aibă înapoi în caz de nepublicare, e preferabil să nu le mai trimită. Primim atâtea scrisori încât ne e peste putință să păstrăm manuscrisele nereținute pentru publicare.

Dumitru P. — Mai trimiteți. Sonetul are serioase calități.

Octavian Șerbu. — „Noaptea de toamnă” dovedește că puteți versifica. Sunt însă pe alocuri și greșeli de ritm, ca de pildă:

Vântul suflă cu furie, printre pomii din grădina.

Nu vă sfătuiesc să perseverați în poezii de felul celei trimise nouă. Scrieți mai bine proză.

Gh. Roman. — Mai încercați. Feriți-vă de versuri facile:

E noapte târzie...
Luna răsare,
Viața învie,
Sufletu-i mare!

E noapte târzie...
O! feerie!
O! noapte târzie.

O! poezie!

Nicu Marcel Epureanu. — Mai trimiteți. Cei 7 lei n'au fost cheltuiți în zadar.

T. Trandafir. — Citindu-vă versurile am recitat pe Alecsandri. Un Alecsandri mai tânăr ceva decât cel din Pasteluri și — din păcate — în întârziere cu vreo 8 decenii.

Marian I. Pătra-Licu. — V'am răspuns încă din numărul 22, la Poșta redacției. Ne umește deci faptul că ne reproșați de a nu vă fi răspuns.

„Păcăleala” își merită cu prisosință titlul. Aureliu Dumitru. — Mai trimite, și fii mai puțin pesimist.

Marin Radu. — În calitate de cititor frecvent al revistei noastre îți vei fi putut da seama că poezii ca „Scrisoarea” dumitale nu au ce căuta în ea.

...când pe'noapte ne plimbam pe cărărie
Ne perdeam în jurăminte rugând luna să
Nimănui iubirea noastră să rămână pentru noi
Să fii totul pentru tine totul pentru a-
mândoi (!!!)

Acum e toamnă cad frunzele bătute de vânt
Și simt că mă apropiez de inevitabilul mor-
mânt.

Alletta Canta. — „Fata morgana” se ivește în pustiu și dispăre așa cum a aparat.

Nicu Predu. — Eseurile trimise păcătuiesc prin didacticism. Trimiteți-ne versurile culese de d-voastră.

C. N. — Vă încurajez, nu pentru că spuneți că v'ar folosi o încurajare ci pentru că aveți frumoase calități. Așa dar mai scrieți și trimiteți-ne încercările d-voastră. În curând ele vor fi publicabile.

„Jag” Brăila:

Tristețea-mi este unicul tovarăș
Când chinuș de-al gândurilor șir,
Doresc singurătate amețitoare
Și-alunec trist în lung delir

Tot ce aveți mai bun de făcut în asemenea momente e să lăsați condeiul la odihnă.

Jean Topoloven. — Mai trimiteți.

Alexe Nicoară. — Gândurile d-voastră în jurul artei nu se pot publica în forma actuală. De altfel rostul unui articol de asemenea natură este să aducă vederi personale sau să prezinte părerile autorizate ale celor ce s'au ocupat de astfel de probleme.

Mihail Gafița. — Încercările dumitale „în arta literaturii stilizate” promit. Mai trimite.

R. 61.

CERNĂUȚI-ORAȘUL TINERETII

Baruri, desnaideji, traficanți de... vise și ceva despre studenție

de JULIAN VESPER

Glăsuț puternic tăcu. Un sergent ieși după un chiosc și cu pași repezi alergă după noi. Ne prăpădeam de răs. Luna lucea palidă în noaptea aceea de toamnă, după turnul întunecat al primăriei, unde-o priveam de-atâtea ori și tânărul Eminovici — elev — alergând grăbit spre locuința sa din Cucuirmaregasse.

„Marseilleza“ începu din nou. Cât de ciudat răsunau versurile acestea în orașul german. Eram într'adevăr cucuiri-tori, sosise și pentru noi ziua gloriei? sau bieți visători, înecându-ne răzvrătirile într'un imn ce condusesse atâtea luptători la moarte? Nu ne interesa prea mult asta. Fapt era că descoperisem poezia. Da! Eram copiii unei patrii care cuprindea toate țările și toate zările, ai unei patrii care începea din noi, unia toate anotimpurile și oglindea aurora viitorului. Era o patrie spirituală care ne lega pe toți și înțelegeam să luptăm pentru ea.

Era adevărat că nu puteam măsura nici limitele noii descoperiri, nu-i puteam aprecia nici substanța. Totul era nou, o adevărată lume nouă. Ce ne mănase aici? Atmosfera străină, unde nu se mai putea respira? Veacurile trecute ce ne apăsuu umerii?

Cernăuți! Decătoari nu ți-am spus în gând Czeronowitz, fiindcă așa meritai. Erai un oraș închis, nu mai puteai trăi așa. Poate și tu aveai nevoie de noi. Peste străzile tale strănte urcând greoiu la deal sau coborând prăpăstios povârnișuri, strângând atâtea fluturi de noapte — biete femei necăjite — peste casele dărăpănate, jechoase, peste toată averea aceasta de cămătar bătrân și cărcotaș, de câte ori n'am aruncat arcade de vise și jerbe de idealuri. Proectam destinul acestui domnesc oraș septentrional pe-un cer românesc cu chenar voveodal.

— Hei Fritz, încă optsprezece halbe, douăsprezece fripturi la grătar, șaizeci de miitei și zece pachete de țigări.

Eram peste douăzeci de flăcăi, tot unul și unul. Masa noastră dela Drăguleanu, când se nămpla să fim la un loc, cuprindea tot umbratul. Liviu Rusu vlăjganul blond, distins profesor dela Conservator, susținea cu tărie că Bach era incomparabil, că Bach însemna geniul muzicii coborât pe pământ. Dar când suflutele noastre străluciau ca stelele în jurul acestui Bach — astru inaccessibil — Liviu Rusu înduioșat de depărtările noastre, revenia brusc la melodia acelei neuite colinde, și glasul lui legănat ne cânta la fereastra sufletului:

Numai una miorea
Stătea'n loc și se ruga
La Măicuța Precista....

Paharele ciocnau, glumele nu mai conțeneau, dar melodia acestei colinde, în Cernăuți noștri din viitor, ce frumos se ridica — rugăciune domnească și românească.

Un tânăr poet povestea despre un făt-frumos al său, beizadea trecut în genealogiile celor nelegitimi ai lui Ștefan cel Mare și Petru Cerce.

— E ca un prinț, se lăuda el.

Toți cunoșteau povestea asta, dar amănuntele ne distrau todeauna.

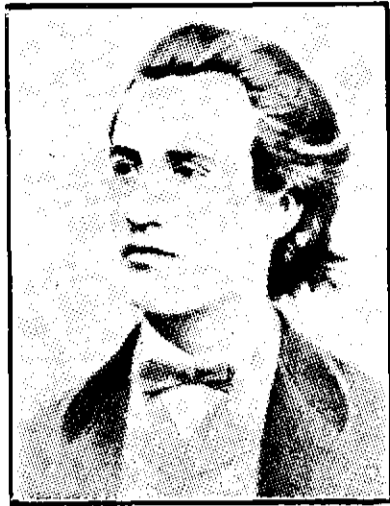
— E dovadă că poezia ta porneste din pământ solid, nu se dărâmă ușor.

— Sunt împotriva lirismului plângăreț, declară cineva. Mircea Streinul a procedat ca un veritabil fecior de sat iată de ce poezia noastră va învinge.

George Antonovici nu mai conțeneau la glumele. George Drumur pronunța sentințe scurte, toți îl ascultau cu plăcere. E. Ar. Zaharia aducea proșpețime și veselie.

— Suntem duhul moldovenesc în acest oraș, pronunță cineva, sau era un

tru care se credea că merită ostenelele luptei se confunda cu un ideal de înălțare personală. Noi renunțasem demult la asemenea gânduri. Cu poezia se putea cel mult muri de foame, — apoteoza unui ideal, cea mai sublimă. Nimeni dintre noi n'a pretins vre-un post decât pe bază de studii și examene serioase. Noi cerem foarte puțin: pe meleaguri înstreinate, să răsună cântec românesc. Să creiem o spiritualitate românească

MIHAIL EMINESCU

în mijlocul aceluia focar de ziare și reviste streine. Nu e vina noastră dacă aceste cântece, poeme, dacă vrei, au indispus și pe unii români. Peste larma de glasuri streine glasul nostru, în armură de imagini, în ritm și rime îndrăznețe, s'a făcut auzit. Nu peste mult s'a cristalizat **Curcubeu peste fară**, după admirabila expresie a poetului Teofil Lianu. Eram mândri de victoriile noastre în spirit, de cuceririle noastre impetuoză. Puteam fi la distanțe uriașe, poemele noastre mărturiseau același crez, se rugau în aceleași melodii.

— Hei, ați uitat că în sunet de harfe și chimvale au căzut zidurile Ierichonului? De ce să nu cântăm smeriți stelelor, de ce să nu invocăm umbrele strămoșilor?

Când ne retrăgeam în revărsat de zori, Palatul administrativ cât era de masiv și întunecat, îl vedeam pustiu, cu o viață interioară uscată țesind un prezent — copie fidelă a unui trecut de clasică burocratie.

În schimb, ne oream în fața statuii lui Eminescu. Chipul voveodal avea reflexe de peste alte lumi. Il ascultam plecați:

— Și eu am luptat ca și voi. Aceste străzi le-am cutreerat și eu. Mă simțeam strein între streini, dar credința în neamul românesc nimeni nu mi-a putut-o stinge.

Războiți-vă cât sunteți tineri — osteneala voastră vă va fi larg răsplătită. Nu vă înpăimănte palatele, banii și traiul altora. Și eu am fost umilit de unii ca aceștia, dar fruntea mea nu s'a plecat. Am mers mereu înainte și cei mulți au răs. Credeți-mă, drumul acestora e mult mai de plâns.

Toți înțelegeam graiul acesta, inima ni era senină. Alte poeme străluciau în fața ochilor, le prindeam scripșirile, le dănceam înțeleșurile.

Soarele răsărea în depărtate ținuturi trandafirii. Il lăsam acasă pe Liviu Rusu. Nu ne ieșea din gând mînuata colindă:

Numai una miorea
Stătea'n loc și se ruga
La Măicuța Precista....

BARURI... PREMIERE COREOGRAFICE...

Într'o eventuală viață romanțată a marilor orașe, Cernăuți ar ocupa un capitol de seamă, binemeritat. Dacă pământul, trecutul și văzduhul românesc izbucneau vjelijos în suflute și poeme, dacă o viață activă, disciplinată, pentru un ideal românesc, creștea și se închea cu adânci miresme cămpenești, în palmaresul marilor bandiți de toate calibrele europene, Cernăuți continuă a fi un oraș adeseori însemnat cu sânge. Intre Paris, Berlin și București, Cernăuți au avantajul unui oraș cosmopolit de prim ordin, unde în afară de limba română, prin anumite localuri poți auzi cele mai rare dialecte din America de sud.

Dar nu numai atât. Suspecți oameni de afaceri, comis-voiajori internaționali, profesori particulari trăind din expedițiile sunt obicinuiții clienți ai așa numitelor baruri.

Barurile cernăuțene, în acest vad de pasageri cu valută forte, rentează, probabil, foarte mult. Din această cauză s'au și înmulțit. Astfel, numai pe o stradă întâlnești două, trei. În deobște au numiri la fel de internaționale, ca și clienții: „Colosseum Bar“, „Imperial Bar“ și altele pe cari localnicii le cunosc bine. Barul cernăuțean, fiind aducător de venituri, e plasat în plină stradă, în văzul lumii. Astfel că muncitorul flămând, când se întoarce acasă cu 20—30 lei după o zi de muncă se oprește puțin în fața barului, ascultă geamătul înăbușit al muzicii și neputincios pleacă fruntea. Internaționalii trebuie să petreacă, bandele trebuie să se distreze!

Totuși să nu condamnă aceste localuri „selecte“. În lipsa unui teatru național care să activeze efectiv, în lipsa unui program artistic selecționat, pentru mulți cernăuțeni barurile reprezintă un refugiu, iar premierele coreografice cu stele de diverse mărimi, țin locul unor premiere de mare artă.

Deoarece afară de conferințele și șezătorile societății „Armonia“, afară de conferințele săptămânale ale **Universității Libere**, cetățeanul care vrea să petreacă o seară mai elevată, în altă parte decât la cinematograful, nu are ori deschide ușa unui bar care-l invită cu tentații de „artă“, fără să fi fost convins că dispozițiile sufletești îl mănau la bar.

Dar în clientela barurilor mișună destui autohtoni sentimentali, burlicii și... bonvivanti. Ei pot spune todeauna cu un aer de vizibilă superioritate:

Am petrecut la bar toată noaptea.
A fost un chef monstruos...
Și toată lumea-i crede.

DOKTOR FAUST, IN VIZITA...

...Și iată-l pe Doktor Faust eliberat de itinerariul impus de Goethe, spulcuit în medic german, cu relații cosmopolite și nu tocmai agreat în patria sa, cu un vademecum în mâini, consultându-l pe simpaticul Mephisto, transformat de circumstanță în managerul său.

Gândește-te la un oraș, din care viața germană să nu fi dispărut. Dimpotrivă. Nemții să-și aibă reprezentanții lor în consiliile județene. Fetele să aibă mersul sprinten al Krimhildei, ochii albaștri și coștele ca spicul grăului. Bere germană „Luther“, ziare germane și o spiritualitate care să nu aibă nimic agresiv sau dacă este să fie în surdina, să nu-mi deranjeze preocupările.

— Herr Doktor, răspunde asistentul, cu o ușoară tristețe în glas. În Cehoslovacia, germanii sudeți vor căuta să ne atragă în rândurile lor pătimate. În Po-

tervuri, toate acestea se cuvîn unui bătrân savant. Ii sunt necesare. O „și decoratii, fotografii. Voiu chema ziaristii, le voiu face declarații. Vom toasta. Le voiu expune cercetările mele.

— Ce cercetări... ah, cercetările dumitale — izbucni în răs Mephisto.

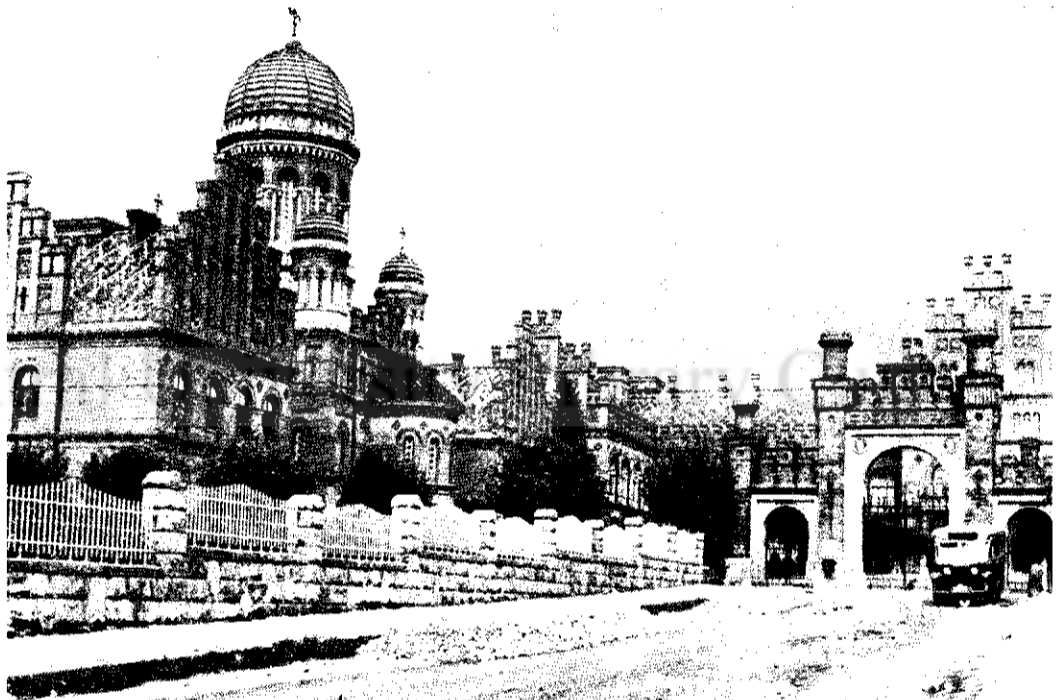
— Nu are a face. Orice savant trebuie să aibe cercetări. Prin urmare, am și eu cercetările mele. Voi vorbi despre aceste cercetări, dacă se poate într'o conferință, în aula Facultății de științe. E mai somptuos, mai îndrăzneț. Se va aplauda. Știi că pentru un bătrân savant și aplauzele sunt un stimulente? De ce toate aceste realități, dumneața le numești concesii și îți bați joc de mine?

— Pentru că înainte, realități erau construcțiile, ipotezele, însăfășit gândurile și poate visele dumitale. Astăzi, aceste realități s'au schimbat. Dar să ne grăbim. Îndată plecăm.

În drum spre hotel, Dr. Faust era mereu nedumerit. Fuseră cândva realități pentru el ipotezele, construcțiile spirituale? I se părea exagerată afirmația lui Mephisto. Mai curând o stăruință în lucru, în condiții cu totul confortabile, un meșteșug, o dibăcie, ce-i producea o plăcere fizică aproape. Dela aceste satisfacții la satisfacția aplauzelor, a onorurilor, etc., distanța nu era mare. Deodată o îndoială îi tulbură mintea. Dacă cercetările lui n'ar fi interesat, nu se compromitea în fața publicului? și îl întrebă pe hazliul său manager.

— În fața colegilor universitari nu s'ar fi compromis, îl asigură acesta, de oarece mulți dintre profesori se găseau în același stadiu cu el. Cât despre public, acesta e atât de bine crescut încât aplaudă pe oricine, fie din obicinuință, fie de bucurie că s'a terminat conferința, fie însăfășit ca să dea impresia că a înțeles.

— Minunat oraș Cernăuți, strigă cu

Reședința metropolitană

lonia „am auzit că sunt persecutați. Ceeace nu ne-ar conveni nouă și idealismului de care suntem însuflețiți. Firește că misterele vieții se pot deslega mai ușor după un somn bun și o masă bună și că iubirea la care n'ați renunțat (deși ar fi timpull) e mai adâncă și mai rodnică într'un spațiu liniștit decât în vârtejul altor pasiuni, temporale, însă cu atât mai violente.

— De ce atâtea reticențe și subtilități. Ai uitat felul deschis și lămurit de exprimare al bunului Goethe? Știi că ești mare hoțoman (de când cu Margareta)? Dar însăfășit. Te rugam să-mi numești un oraș „spre care-am putea pleca chiar azi (L. A. R. E. S. sosește la 5)“, unde modul german de a simți să nu ne împiedice a gândi obiectiv și universal.

— Am înțeles, zise Mephisto. În cele două cărți ce ni le-a închinat maestrul dumitale și discipolul meu, n'a crezut că educația dumitale va atinge asemenea culmi.

— Îți place dela un timp să mă necăjești. Dar să revenim la chestiune.

— Cernăuți, răspunde managerul său, ridicându-se în picioare. Ne și putem face bagajele. Deși oraș de răsărit, ne bucurăm încă de multă stimă. Aflând cine suntem „cu siguranță ne vor face primire oficială. Spiritul german are soldații săi credincioși, ceeace e un bine și un semn de civilizație.

— Programul e splendid, aprobă entuziast doctorul Faust. Chiar admitând că în intenția aceluia ce cred că prin onoruri și deșertăciuni ne-ar putea schimba cătuși de puțin în bine situația noastră de savanți, ar exista un pic de trufie omenească, și încă nu văd de ce o primire călduroasă să nu ne convie mai mult decât una obicinuită. Și apoi nu uita că spiritul german s'a dăruit tuturor; nu văd de ce n'ar culege anumite satisfacții.

— Ai îmbătrânit doctore. Ai pornit pe calea unor concesiuni, pe care altă dată nu le-ai fi făcut în ruptul capului.

— Până aici, îți interzic, răcni cu fața congestionată Faust. Uși că acum eu vorbesc, eu gândesc, nu Goethe. Sunt liber, sunt liber, urla doctorul. Vom merge așa dar la Cernăuți, onoruri, in-

glas tare dr. Faust. La noapte suntem acolo. Dimineața ne face primirea oficială.

— Am și telefonat presei locale. Totul e aranjat, declară Mephisto.

La ora 5 un avion de cursă îi aștepta pe aerodromul local, Dimineața (întârziaseră două ore la Praga) și după emoțiile obicinuite, dr. Faust cu o valiză și Mephisto într'un elegant raglan, coborâră pe aeroportul Cernăuți. Era o zi de toamnă atât de calmă, cu neguri aurii mângâind ogoarele și colinele unduind miștriți întunecate! O lumină de cristal strălucea în zări, oglindea sate răzlețite pe dealuri, păcări de păduri pierdute în apele fumuriți ale dimineții. Rarancea, Toporașii și aici, jos de tot, lângă Prut, Horecca cu bătrâna ei biserică de lemn.

Călătorii streini o apucară pe Transilvaniei, spre oraș. Nu văzură nici urmă de oficialități, în schimb, la tot pasul, întâlneau fete subțiri, svelte în frumosul costum țărănesc purtând cosărci pline cu bidoane cu lapte pe creștetul capului. Măreția și seriozitatea pasului, mijlocul subțireț și dezinvoltura întregii lor făpturi impresionă plăcut pe dr. Faust.

— O, dacă le-ași fi întâlnit eu în tinerețea mea, mărturisii doctorul, într'un moment de mare sinceritate, nu mai arjungeam savantul de azi.

— Nu ați pierdut atât, ca să aveți ce câștiga pe urmă... Dovadă, oficialitățile... răspunde Mephisto, zâmbind cu subînțeleșuri.

— Ce frumusețe, ce soare; recunosc parcă vechile mele burguri, dar aici e cu totul altceva. O lumină pe care aș numi-o vitală, dă un lustru nou acestor case vechi, acestei arhitecturi demodate dar cât de expresive.

— La „Hotel Palas“ sau la „Pajura Neagră“, întrebă birjarul, întorcându-și fața bărboasă.

— La „Schwarzer Adler“, preciză Mephisto care cunoștea locurile.

În Piața Unirii plătiră și intrară în hotel. În zadar căutară o cameră ca lumea. Un lux sfidător, aparent, ascundeau abil gunoiul, murdăria și mirosul de mușgai. — E lux, e lux, șuera printre dinți, puil de ovrei care conducea pa-

sagerii. — Acest lux, răspunde dr. Faust duce direct la sinucidere.

Spre amiazi găsiră lângă Dominic o elegantă pensiune nemțească. Gândul că fusese ignorat de autorități, că presa locală (cele 7 ziare minoritare!) nu-i a-nunțase sosirea, îl neliniștea din nou.

— Intre noi fie zis, am ales Cernăuți mai mult pentru condițiunile climatice și de igienă spirituală, decât pentru a vi se face onoruri, i-o reteză scurt frumosul său manager. Și în Cernăuți, ca și în alte orașe din lume, savanții se bucură de o faimă pe cât de relativă, pe atât de trecătoare. Creiații de mituri, făuritorii de idealuri, mucenicii ideilor, aceștia încep abia acum, după milenii de persecuții, să se bucură de stîmă și dragostea oamenilor.

— Deși, e și aici o eroare — eroare e însăși existența — veacul ce se deschide, e al lor.

— Să nu știe nimeni din oraș că Eu, dr-ru Faust, sunt aici.

— De ce să se știe neapărat? Nu porți în spate o glorie nemuritoare și atâtea tirade de versuri, de care habar n'ai; ai nevoie de o iefnenă reclamă de gazetă.

Dr. Faust se privi bine, ca și cum s'ar fi încredințat că există, apoi porniră în oraș. În zadar aștepta să întâlnească în acest oraș german, acele siluete blonde, rumene de Lorelei și Krimhilde, ce fac distincția și mândria tipului german. Dr. Faust opri un băștinăș neamț și-l întrebă.

— Apoi să vezi, vorbi acesta. Nu zic că nu sunt, dar stau mai ales pe la mahalale. Sunt frumoase și curate figuri de rasă. Dar, să mă ierțiți nu vor să se păstreze. Nu le cam plac nemții; în schimb mor după români.

Dr. Faust dădu din cap în semn că nu i-ar veni a crede. Mephisto aduse însă exemplul convingător, că într'un sat din apropierea Cernăuților, un flăcău de 24 ani, avea 16 copii pela diferite fete și neveste din sat.

— Sehr interessant, declară cuprins de nemărturisite emoții, dr. Faust. Pe drum nu se mai sătura să privească fetele puternice, arse de soare, altele albe ca zăpada, în catrințele lor înflorite și cămășile numai răuri de mărgele și fluturi. Toate aveau o frumusețe severă, rece, însă cu atât mai seducătoare.

— E o lume nouă (ein neues Welt). Cu totul aparte.

— Nu le-ai văzut decât pe de-asupra și te-au fermecat. Dar să treci dincolo...

— Mi se pare că n'am să le văd decât așa, oftă obosit Dr. Faust.

Seara, cinară la **Lucullus** și la **Cammer**. Erau acolo profesori studenți, funcționari. Se mira că aceștia discută așa de mult și beau așa de puțin. O, nu erau chefurile monstruoase din beciuri, cum le apucase el, când se urcau pe butoaie și cântau până-i țineau gura. Aici erau discuții serioase, în românește, despre subiecte pe care nu le înțelegea, deși cunoștea toate limbile. Nu se cântau măcar acele nevinovate cântece studențești, cu arii săltărețe pe care toți studenții germani erau obligați să le cunoască. Însă, ce bune erau sărmăluțele, românești cu mămăligă. Și vinurile. Se găsea, într'adevăr, în fața unei lumi necunoscute și simțea că-i lipseau posibilitățile să o cuprindă și s'o definească.

A doua zi plecară la Prut. Dr. Faust se desbracă să se scalde, când auzi zvonul că un tânăr neamț, Carol Bauer, se înecase.

— Și răurile ne alungă. Ne pierdem aici.

Alergă la pensiune și controlă mersul trenurilor. Seara la 9 aveau rapid spre Berlin. Mai hoinăriră prin oraș. Bisericile, clădirile se schimbau; răbufnea altă viață. Trenul sosi. După Orașeni i se aduse unicul ziar, în care apăruse pe larg reportajul:

Teatrul Național

DR. FAUST LA CERNĂUȚI. Strângerea legăturilor româno-germane.

— Bietul redactor, n'a putut măcar să mă afle. L-ași fi recompensat cu ceva...

— N'avea grijă. Te iubește el și fără asta. Ieșim doar dintr'o țară idealistă. Trenul găfăia în noapte. Dr. Faust își amintea de Cernăuți cu o teamă superstițioasă.

(Sfârșitul în nr-ul viitor)

Primăria

ecou al suflutelelor noastre? Până la noi cei ce-au luptat pentru românism — și sunt atâtea netemeiți luptători seniori în această cetate — toți au luptat individual. Și dacă s'au oțelit caracterele în viață, dacă idealul tinerece a rămas decenii nestins, obiectivele luptei fiind dispartate, biruințele s'au fărâmițat, victoria cea mare a rămas întins neguri. Și nu arareori, idealul cel mai frumos pen-